

Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta

Nea Viiri

Eveliina Virtanen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta

Viiri Nea, Virtanen Eveliina

Sosionomikoulutus

Opinnäytetyö

Helmikuu 2021

Viiri Nea, Virtanen Eveliina

Sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia sijaissisaruuudesta

Vuosi 2021 Sivumäärä 50

Tämän opinnäytetyön aiheena ovat sijaisperheiden biologisten lasten kokemukset sijaissisaruuudesta. Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa. Tarkoituksenamme on kuvata sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia ja tavoitteenamme on tuottaa yhteistyökumppanillemme uutta tietoa aiheesta.

Teoriaosuudessa käsittelemme lastensuojelun sijaishuoltoa Suomessa. Olemme perehtyneet perhehoitoon ja perhehoitajaksi ryhtymiseen. Lisäksi tarkastelemme perhesuhteita, sisarusuhteita sekä sijaissisaruuutta kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten avulla.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu ja aineisto analysointiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaan. Haastatteluihin osallistui yhteensä 7 henkilöä ja he olivat iältään 7-18-vuotiaita. Keskeisiä teemoja haastatteluissamme olivat sijaissisaruuus ajan saatossa, perheen ja kodin jakaminen sekä tuen saaminen sijaissisaruuuteen. Haastattelut toteutettiin etänä videoyhteyden avulla yksilöhaastatteluina ja haastatteluissa seurattiin ennalta laatimaamme kysymysrunkoa.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että sijaisperheiden biologisten lasten kokemukset sijaissisaruuudesta ovat pääosin positiivisia. Tuloksista päätellen haastateltavat eli sijaisperheiden biologiset lapset kokivat pääsääntöisesti sijoitetun lapsen omaksi perheenjäsenekseen. Suhde sijoitettuun lapseen koettiin arkisena sekä luonnollisena asiana. Sijaissisarussuhteen rakentumiseen vaikuttaa tuen saaminen, jota tulostemme perusteella kaivattaisiin paikoittain lisää.

Asiasanat: sijaissisaruuus, perhesuhteet, lastensuojelu, perhehoito, sijaisperhe

Viiri Nea, Virtanen Eveliina

The experiences of biological children in foster families

Year	2021	Pages	50
------	------	-------	----

The topic of this thesis are the experiences of biological children in foster families. The thesis was done in cooperation with SOS Children's Village. Our purpose is to describe the experiences of biological children in foster families, and our goal is to provide our partner new research information on the subject.

In the theoretical part, we deal with child welfare foster care in Finland. We studied family care and the becoming of a family caregiver. In addition, we examine family relationships, sibling relationships, and foster care through literature and previous research.

Our thesis is a qualitative research. The data collection method was a thematic interview and the material was analyzed with theory-based content analysis. A total of 7 people participated in the interviews and they were aged 7-18. Key themes in our interviews were foster care over time, sharing family and home, and gaining support for being a foster sibling. The interviews were conducted remotely via video connection as individual interviews and the interviews followed a pre-prepared questionnaire.

Based on the results of the study, it can be concluded that the experiences of biological children of the foster care families about the foster sisterhood, are mainly positive. Judging from the results, the interviewees, i.e. the biological children of the family, generally perceived the foster child as their own family member. The relationship with the foster child was perceived as an everyday as well as a natural part of life. The success of building the foster sibling relationship is affected by the amount of support received, which, based on our results, would be required more in some places.

Keywords: foster sibling, family relationships, child welfare, family care, foster family

Sisällys

1.	Johdanto.....	6
2.	Lastensuojelu	7
2.1	Sijaishuolto.....	8
2.2	Perhehoito	9
2.3	Sijaisperheiden saama tuki	11
3.	Sisarussuhteet	12
3.1.	Sijaissisarussuhteen muodostuminen	13
3.2.	Haastava ja palkitseva sijaissisaruuus	15
4.	Tutkimuksen toteuttaminen	16
4.1.	Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys.....	17
4.2.	Teemahaastattelu.....	18
4.3.	Aineiston kerääminen.....	19
4.4.	Aineiston analysointi.....	21
5.	Luotettavuus ja eettisyys	23
6.	Tulokset	26
6.1.	Sijaissisaruuuden monet kasvot	26
6.2.	Sijaissisaruuus ajan saatossa	30
6.3.	Sijaissisaruuuden tuomat muutokset.....	32
6.4.	Tuen saaminen sijaissisaruuuteen.....	33
6.5.	Tulevaisuuden sijaissisaruuksille	35
7.	Johtopäätökset ja pohdinta.....	36
8.	Lähteet	44
	Liitteet	48

1. Johdanto

Vuoden 2019 aikana Suomessa kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna yhteensä 18 928 lasta. Vuoden 2019 lopussa 57% kaikista sijoitetuista lapsista olivat sijoitettuna perhehoitoon. (Tilastoraportti 28/2020.) Osassa näistä perheistä elää biologisia lapsia, jolloin he saavat sijoitusten myötä uuden perheenjäsenen, ja heistä tulee sijaissisaruksia. Mutta miltä oikein tuntuu, kun omaan perheeseen muuttaa vieras lapsi tai nuori? Entä miltä tuntuu jakaa omien vanhempien huomio ja aika? Millaista tukea ja apua tähän on tarjolla ja miten sitä on ollut saatavilla? Ja miten kaikki nämä tunteet ja ajatukset ovat muuttuneet vuosien varrella, vai ovatko ne?

Opinnäytetyömme on tutkimuksellinen opinnäytetyö, jonka keskeinen ajatus on saada sijaisperheiden biologisten lasten ääni kuuluviin. Tarkoituksenamme on kuvata näiden lasten ja nuorten ajatuksia, kokemuksia ja tuntemuksia liittyen sijaissisarukseen. Keskitymme opinnäytetyössä sijaissisarouden yleisen kokemuksen lisäksi siihen, miten oma kokemus on muuttunut ajan saatossa, miltä omien vanhempien jakaminen on tuntunut ja miten haastateltavat kokevat erilaisten tukitoimien toteutuneen. Haastattelimme yhteensä seitsemää 7-18 vuotiasta lasta ja nuorta. Etsimme haastatteluiden avulla vastausta tutkimuskysymykseemme: ”Miten sijaisperheiden biologiset lapset kokevat sijaissisarouden?”.

Sijaissisaruuksi ei ole juurikaan tutkittu, vaikka sen tiedetään olevan merkittävä asia sijoituksen onnistumisen kannalta. Meidän sakkii- hankkeen selvityksessä tuotiin ilmi, miten sijaissisarusten tuki ja palvelut toteutuvat tällä hetkellä vain kohtalaisesti (Perhehoitoliitto 2019). On erittäin tärkeää, että perheiden biologisia lapsia tuetaan sijaissisarukseen, sillä kuormittavien sijaissisaruuksuhteiden tiedetään vaikuttavan jopa sijoituksen katkeamiseen (Perhehoitoliitto 2020). Haluammekin opinnäytetyössämme saada sijaisperheiden biologisten lasten äänen kuuluviin, jotta heille osoitettu tuki, niin työntekijöiden kuin vanhempien kautta, voisi olla jatkossa tarpeeksi riittävää ja oikein kohdistettua. Sisarussuhde on yksi ihmisen tärkeimpiä ihmissuhteita, jonka laatu heijastuu lapsuuden lisäksi heidän tulevaisuuteensa (Parker & Stimpson 2004, 12). Toimiva sijaissisaruuksuhte on siis merkittävä niin sijoitetun lapsen kuin perheen biologisen lapsen kannalta.

Opinnäytetyömme aihe valikoitui puhtaasti oman mielenkiintomme perusteella. Kumpikin meistä on työskennellyt, ja haluaa tulevaisuudessa työskennellä, lastensuojelun parissa. Tämän vuoksi oli selvää, että aiheemme tulee liittymään lastensuojeluun. Halusimme kuitenkin valita sellaisen aiheen, joka on meille vielä vieras ja josta haluamme oppia lisää. Näiden kriteerien kautta päädyimme sijaissisarukseen. Aiheen rajaaminen tapahtui yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa niin, että opinnäytetyö vastaa heidän tarpeitansa

mahdollisimman hyvin. Tavoitteenamme onkin tuottaa uutta tietoa yhteistyökumppanillemme SOS-Lapsikylälle sijaissisaruuteen liittyen sekä lisätä ymmärrystä sijaissisarusten kokemusmaailmasta.

Yhteistyökumppanimme toimiva SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon lastensuojelujärjestö. SOS-Lapsikylän tavoitteena on auttaa heikoimmassa asemassa olevia lapsia sekä nuoria sekä lisätä perheiden hyvinvointia sekä turvallisuutta niin Suomessa, kuin maailmallakin. Meidän tutkielmamme keskittyy nimenomaan SOS-Lapsikylän toteuttamaan sijaishuoltoon. Yhteistyökumppanimme ylläpitämä sijaishuolto on moniammatillista sekä keskittyy sijaishuollossa kasvaneen nuoren tukemiseen sekä tulevaisuuteen. SOS-lapsikylä tarjoaa niin perhehoitoa, perhekuntoutusta, tukiperhetoimintaa kuin jälkihuoltoakin. (SOS-Lapsikylä Suomessa 2020.)

Opinnäytetyömme alussa käsittelemme alan kirjallisuutta sekä aiempia tutkimuksia, jotka linkittyvät sijaissisaruuteen. Neljännessä luvussa kerromme tutkimuksen toteuttamisesta, missä avaamme valitsemiamme tutkimus- ja analysointimenetelmiä sekä sitä, miten prosessi eteni. Tämän jälkeen pohdimme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Avaamme haastatteluiden tulokset viidennessä luvussa, jota seuraa johtopäätökset. Opinnäytetyömme päättyy pohdintaan, jossa annamme myös kehitysehdotuksia aiheeseen liittyen.

2. Lastensuojelu

Sosiaalityön perustana ovat ihmisoikeudet sekä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteet. Siispä myös lastensuojelussa tehtyjen toimenpiteiden ja ratkaisujen perusteena ovat aina perus- ja ihmisoikeudet, niin lapsen, vanhempien kuin muiden perheenjäsenten. Näiden oikeuksien toteutuminen on koko lastensuojelutyön lähtökohta. (Araneva 2018, 19.)

Lastensuojelun tehtävänä on olla ennen kaikkea lasta varten ja lapsen puolella. Kaikkien lastensuojelun toimenpiteiden tulee tuottaa lopputulos, joka on lapsen kannalta mahdollisimman hyvä. Lastensuojelun arvot pohjautuvat Suomen lakeihin, kansainvälisiin sopimuksiin ja sosiaalialan eettisiin periaatteisiin, jotka ovat sopusoinnussa keskenään. Suomessa lastensuojelutoimintaa säätelee lastensuojelulaki (417/2007), jonka tarkoituksena on varmistaa lapsen oikeuksien toteutuminen, lapsen ja hänen perheensä riittävät tukitoimet sekä lapsen edun huomioiminen. (Lastensuojelun käsikirja 2020.)

Jotta työskentely lastensuojelussa on lapsen edun mukaista, tulee siinä toteutua keskeiset laatua varmistavat tekijät. Näitä ovat oikeudenmukaisuus, lastensuojelutoimien suhteellisuusperiaate, avoimuus, luotettavuus ja turvallisuus. Turvallisuus tulee huomioida niin ihmissuhteissa, vuorovaikutuksessa, kuin olosuhteissakin ja sitä tulee tarkastella niin perheen kuin työntekijöiden kannalta. Tärkeintä kuitenkin on, että jokaisessa tilanteessa

huomioidaan lapsen kokema turvallisuudentunne ja pyritään edistämään sitä. Oikeudenmukaisuudella tarkoitetaan sitä, että lastensuojelutyö pyrkii toteuttamaan kaikki lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet täysimääräisesti. Näistä keskeinen on oikeus syrjimättömyyteen, koska sillä turvataan lähtökohdista riippumatta lapsen oikeus yhdenvertaisuuteen. Suhteellisuusperiaate ohjaa viranomaisia toimimaan niin, että heidän käyttämät toimet ovat oikein mitoitettuja suhteessa työn tavoitteisiin. Varsinkin tahdonvastaisissa lastensuojelutoimenpiteissä korostuu lievimmän riittävän puuttumisen periaate eli se, että periaatteena on päästä tavoitteeseen mahdollisimman vähällä puuttumisella mutta niin, että saadaan aikaan tarvittava vaikutus. (Malja ym. 2019, 13-15.)

Lastensuojelulaki (2007/417) § 1 määrittää, että jokaisella lapsella on oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on ensisijaisesti vastuu lapsen hyvinvoinnista. Viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheelle riittävän varhain tarpeellista apua sekä tuettava huoltajia heidän kasvatustehtävässään järjestämällä tarvittavia tukitoimia ja palveluja. (Lastensuojelulaki 2007/417 §2.) Lastensuojelun tulee edistää lapsen kehitystä ja hyvinvointia sekä pyrkiä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia. Lastensuojelu tukee vanhempia ja muita lasten hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen huolenpidossa sekä kasvatuksessa. Lapselle tulee turvata tasapainoinen kehitys, hyvinvointi, ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus, turvallinen kasvuympäristö sekä iän ja kehitystasonmukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lastensuojelun tarpeen arvioinnissa sekä tukitoimien toteuttamisessa tulee huomioida ensisijaisesti lapsen etu. Ratkaisujen tulee turvata lapsen jatkuvat ja läheiset ihmissuhteet, mahdollisuus saada hellyyttä ja ymmärrystä, lapsen itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen sekä koulutus, joka vastaa lapsen taipumuksia ja toiveita. Lisäksi lapsen etua arvioitaessa täytyy huomioida lapsen mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa sekä hänen kielellinen, kulttuurillinen ja uskonnollinen taustansa. (Lastensuojelulaki 2007/417 §4).

2.1 Sijaishuolto

YK:n sijaishuollon ohjeen mukaan käsitteellä alternative care, eli sijaishuolto, viitataan kaikkeen vaihtoehtoiseen hoitoon, kasvatukseen ja huolenpitoon, jota annetaan lapsen kodin ulkopuolella. (YK:n sijaishuollon ohjeet 2018). Suomessa sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen kasvatukseen ja hoidon järjestämisestä kodin ulkopuolella joko perhehoitona, laitoshuoltona tai mulla tavalla, jota lapsen tarpeet edellyttävät. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 49)

Kiireellinen sijoitus voidaan tehdä, mikäli lapsen kasvuolosuhteet ovat vaarantuneet ja lapsi on välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää mukaan lukien

päätöksentekopäivä. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa korkeintaan 30 päivällä, mikäli jatkopäätös on lapsen edun mukainen ja lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada ajoissa eikä täten pystytäkään päättämään tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa myös ilman erillistä päätöstä. Se edellyttää sitä, että lapsen huostaanottoa koskeva hakemus on vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeammassa hallinto-oikeudessa ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta, tai että viranhaltija on tehnyt huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa siitä, kun kiireellinen sijoitus on alkanut. (Lastensuojelulaki 2007/417, 38§ - 38a§).

Lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa, jos lapsen kasvuolosuhteet tai puutteet huolenpidossa vaarantavat tai mikäli lapsi itse vakavasti vaarantaa omaa kehitystään tai terveyttään. Sijaishuoltoa voidaan kuitenkin järjestää vain, jos ensisijaisesti käytettävät avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä tai epäsoivia ja jos sijaishuolto on lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 40.) YK:n ohjeen mukaan sijaishuollolla on kaksi pääperiaatetta, jotka ovat necessity eli tarve ja välttämättömyys sekä suitability eli sijaishuoltojärjestelyjen sopivuus. Sijaishuoltoa tulee käyttää vain välttämättömissä tilanteissa ja ratkaisuja tehdessä tulee huomioida ratkaisun pysyvyys ja kesto. Valtion tehtävänä on huolehtia, että tarjolla on lapsen tarpeita vastaavia sijaishuoltovaihtoehtoja. (YK:n sijaishuollon ohjeet 2018). Kun lapselle haetaan sijoituspaikkaa, korostuvat valinnassa lapsen tarpeet, tilanne sekä muut erityistoimet. Lisäksi kieli- ja kulttuurinen tausta, sijoituksen pituus ja jatkuvuus sekä lapsen yhteydenpidon mahdollisuus hänen läheisiinsä vaikuttavat sijoituspaikan valinnassa. (Heino & Säles 2017, 31.)

Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa yksin lyhytaikaisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon avohuollon tukitoimena. Avohuollon tukitoimena sijoitus voidaan tehdä myös yhdessä hänen perheensä tai huoltajansa kanssa. Sijoituksen pitää olla tarpeellinen lapsen kuntouttamiseksi, tuen tarpeen arvioimiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti, jos huoltaja ei pysty huolehtimaan lapsesta esimerkiksi sairauden vuoksi. Avohuollon tukimuotona tapahtuva sijoitus perustuu suostumukseen ja sen tarvetta tulee arvioida kolmen kuukauden välein. Arvioinnin yhteydessä tulee selvittää, onko huostaanotolle tarvetta. (Lastensuojelulaki 2007/417 § 37-37a).

2.2 Perhehoito

Perhehoito tarkoittaa sitä, että lapsen hoito ja huolenpito järjestään perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Sen tavoitteena on turvata lapselle läheisiä ihmissuhteita, edistää lapsen perusturvallisuutta, sosiaalisia suhteita sekä antaa mahdollisuus kasvuun kodinomaisessa ympäristössä. (Perhehoitolaki 2015/263 § 1-3.) Perhehoidon isoimmat vahvuudet ovat sen tuomat mahdollisuudet perheenomaisuuteen sekä läheisiin ja

pitkääikäisiin ihmissuhteisiin. Perhehoidon tavoitteena on, että sijoitettu lapsi saa elää tavanomaista lapsiperheen arkea kodinomaisessa ympäristössä ja yhtenä tasavertaisena perheenjäsenenä. (Araneva 2018, 165.) Turvallisuus ja lapsen etu ohjaavat perhehoidon toimintaa: sijoituksen pitää olla turvallista jokaiselle osapuolelle, eikä sijoitus saa aiheuttaa vaaraa sijaisperheelle. Sijaisvanhempien pitää pystyä luottamaan siihen, että he saavat tukea sijaisvanhempana toimimiseen. Myös sijoitetun lapsen biologisen vanhemman tulee luottaa, että lapsi on turvassa sijaisperheessään. (Heino & Säles, 18.)

Vielä 2000-luvun alussa Suomessa sijoitettiin laitoksiin perhehoidon sijaan enemmän lapsia kuin missään muussa Pohjoismaassa (Heino & Säles, 23). Vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain myötä yhä useammat lapset sijoitetaan perhehoitoon. Lastensuojelun tilastoraportista käy ilmi, että vuoden 2019 lopussa perhehoidossa oli 57% kaikista huostaanotetuista lapsista. Lapsen iällä näyttää olevan merkitystä siihen, mihin lapsi sijoitetaan: alle 6-vuotiaista lapsista lähes kaikki olivat sijoitettuna perheeseen, kun taas 16-17-vuotiaista yli puolet olivat sijoitettuna lastensuojelulaitokseen. (Tilastoraportti 28/2020.) Perhehoitoa pidetään ylipäättänsä laitoshoidon toivottavampana sijoitusmuotona. Laitoshoidon perustuva kriittisyys ei ole yllättävää verrattuna perhehoidon tarjoamaan kodinomaisuuteen sekä perhepohjaisuuteen. (Pösö 2015, 17.)

Perhehoitajana voi toimia henkilö, joka on sopiva siihen kokemuksensa, koulutuksena tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella. Ennen kuin lapsi sijoitetaan perhehoitajan luo, tulee perhehoitajan käydä ennakoivalmennus. Lisäksi hänen tulee näyttää rikostaustaote taholle, jonka kautta hän perhehoitajaksi ryhtyy. Perhehoitaja saa hoitaa samaan aikaan korkeintaan neljää henkilöä. Määrään lasketaan mukaan samassa taloudessa asuvat erityistä huolenpitoa tarvitsevat henkilöt sekä alle kouluikäiset lapset. Perhekodissa sen sijaan voidaan hoitaa korkeintaan kuutta henkilöä, kun hoidosta vastaa vähintään kaksi henkilöä, joista toisella on tehtävään soveltuva koulutus sekä riittävää kokemusta. Myös toisen henkilön tulee olla sopiva antamaan perhehoitoa tavalla, joka kuvattiin tämän kappaleen alussa. (Perhehoitajana toimiminen 2020.)

Ammatillinen perhekoti sijoittuu perhehoidon ja laitoshoidon väliin. Ammatillinen perhekoti vaatii aikuiselta vahvempaa osaamista, joka mahdollistaa erityistä hoitoa vaativien lasten ja nuorten sijoituksen ammatilliseen perhekotiin. Ammatillisessa perhekodissa tulee olla vähintään kaksi hoitajaa. Hoitajilta vaaditaan riittävää kokemusta hoito- ja kasvatustehtävistä, eli vähintään toisella hoitajista tulee olla tehtävään soveltuva koulutus. Hoitajilla tulisi olla myös kokemusta lastensuojelusta ja lastensuojeluasioiden hoitamisesta. Ammatillisessa perhekodissa saa samanaikaisesti olla hoidettavana seitsemän lasta tai nuorta, jos vähintään kahdella hoitajalla on tehtävään vaadittu koulutus. (Ammatilliset perhekodit 2020.) Sijoitukset ammatillisiin perhekoteihin ovat olleet laskussa useamman vuoden. Vuonna

2019 ammatillisiin perhekoteihin sijoitettuja lapsia oli 42% vähemmän, kuin esimerkiksi kymmenen vuotta aiemmin. (Tilastoraportti 28/2020)

Sijoitetun lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta sijaishuollon aikana vastaa perhehoitaja. Tavoitteena on, että sijaislapsen emotionaalisiin, sosiaalisiin, fyysisiin sekä oppimiseen liittyviin tarpeisiin vastataan riittävästi, oikea-aikaisesti sekä ennakoivasti. Lisäksi sijaishuollon hoidon ja kasvatuksen tulee pyrkiä vastaamaan huostaanoton perusteina olleisiin tarpeisiin ja ongelmiin. (Araneva 2018, 182-183.)

2.3 Sijaisperheiden saama tuki

Sijaisperheeksi ryhtyminen koskee perheessä jokaista siihen kuuluvaa perheenjäsentä. Sijaisperheeksi ryhtymisestä tulee keskustella jokaisen perheenjäsenen kanssa ja jokaisen tulee olla samaa mieltä perhehoidon aloittamisesta perheessä. (Ketola 2008a, 22.) On jokaisen yksilön oikeus saada ilmaista oma mielipiteensä, jota perheenjäsenten on kunnioitettava. Ketään ei voi pakottaa sijaisvanhemmaksi tai sijaissisarukseksi.

Ennen sijaisperheeksi ryhtymistä jokaisen sijaisperheeksi haluavan perheen tulee käydä Pesäpuu Ry:n hallinnoima PRIDE-valmennus. PRIDE-valmennuksen eli ennakkovalmennuksen suurimpana tavoitteena on tarjota riittävästi tietoa siitä, miltä sijaisvanhemmuus tuntuu aluksi vieraalalle, usein koviakin kokeneelle ja paljon tarvitsevalle lapselle. PRIDE-valmennus keskittyy ensisijaisesti valmentamaan sijaisperheeksi haluavan perheen vanhempia. Valmennuksen aikana tehdään harjoitteita myös tunnetasolla, jolloin valmistaudutaan sijaisvanhemmuuden mukana tuleviin, uudenlaisiin tunteisiin sekä haasteisiin. (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 122.) Valmennus antaa mahdollisuuden käsitellä myös omaa elämänkulkuaan sekä sitä myötä omia vahvuuksiaan ja kehityskohteitaan sijaisperheen jäsenenä.

Lähes kaikilla sijoitetuilla lapsilla on erityisen tuen tarpeita, jotka voivat näyttäytyä arjessa esimerkiksi lapsen käytöksen ja reaktioiden säätelyssä. Useilla sijoitetuilla lapsilla on taustalla traumaattisia kokemuksia, joten lapsen tunne-elämän taidot ja käytös voi olla erilaista verrattuna turvallisissa kasvuolosuhteissa kasvaneisiin lapsiin. Sijaisvanhempien tuleekin olla kyvykkäitä ymmärtämään käytöksen taustalla olleita syitä sekä vastaamaan tarpeisiin, joita sijoitetulla lapsella on. Sijaisperheen antaman kasvatuksen sekä hoidon tulee olla tukevampaa kuin tavanomaisen kasvatuksen ja vastata samalla ongelmiin, puutteisiin ja haasteisiin, jotka ovat lapsen sijoituksen perusteena. (Araneva 2018, 167.)

Sijaisperheiden saaman tuen merkitys on suuri varsinkin ensimmäisten vuosien aikana. Sijaisperheiden tukemisen tulisi perustua sijoitettujen lasten sekä sijaisperheiden yksilöllisiin

tarpeisiin. Tuen tarpeiden priorisointi on tärkeää, sillä jokainen perhe sekä sijoitettu lapsi on yksilöllinen, -kaikki eivät siis tarvitse samanlaista tukea. Näin ollen oikeanlaisen tuen tunnistamisen kannalta on tärkeää, että taho, joka valmentaa sijaisperheet, olisi mukana myös sijoituksen jatkoprosesseissa. (Ketola 2008b, 46.) Läpi sijaisperheprosessin sijaisperhe hyötyy suuresti vertaistuesta, koulutuksesta ja säännöllisestä yhteydenpidosta sosiaalityöntekijöiden kanssa. Alkuvaiheessa työntekijöiden ja sijaisperheen välille luotu luottamuksellinen ja toimiva yhteistyösuhde varmistaa sen, että vaikeistakin asioista uskalletaan puhua. Tuki, mitä sijaisperheelle annetaan alkuvaiheessa, on tärkeä tekijä sijoituksen onnistumisen ja jatkumisen kannalta. (Janhunen 2008, 141.)

Meidän sakki -hankkeen selvityksessä tuotiin ilmi, miten koko sijaisperheen huomioiminen on tärkeää. Selvityksen mukaan sijaissisaruiden tukemista pidettiin tärkeänä, mutta sijaissisarusten saama tuki ja palvelut toteutuvat vain kohtalaisesti, kun taas sijoitetulle lapselle sekä sijaisvanhemmille tarjottu tuki toteutuu pääsääntöisesti hyvin. (Perhehoitoliitto 2019.)

3. Sisarussuhteet

Perhesuhteet ovat ihmisen elämän merkittävimpiä ihmissuhteita. Perheen sisäisiin ihmissuhteisiin liittyy velvollisuuksia, vastuita ja lojaalisuutta, mutta myös hoivaa ja huolenpitoa. (Sevon & Notko 2008, 13.) Useasti perheen käsitettä määritellessä nousee esiin malli äidin, isän ja lasten muodostamasta ydinperheestä. Perheen määrittäminen ei kuitenkaan ole niin mustavalkoista tai yksiselitteistä, vaan perhe on käsitteenä laaja: perheeseen voi lukeutua esimerkiksi sukulaisia, ystäviä tai lemmikkieläimiä. Jokaisella yksilöllä on oikeus määritellä oma käsitteensä perheestä. Tämä tarkoittaa sitä, että perheen määritelmää on monenlaisia ja ne voivat keskenään poiketa suuresti toisistaan. Olennaista perheen määrittelemisessä onkin yksilön kokema tunne perheeseen kuulumisesta, joka itsessään kehittyi kiintymyksen ja yhdessä olon pohjalta. Perhettä ei voida siis enää määritellä pelkästään yleisenä käsitteenä, joka olisi sanoitettavissa tiettyjen yleispätevien sekä yksiselitteisten kriteerien pohjalta. (Jallinoja 2000, 193-197.)

Sisarussuhde on toiseksi yleisin perhesuhde ihmisen lapsuudessa, heti äiti-lapsi suhteen jälkeen, ja niitä on usein määrällisesti enemmän kuin muita perhesuhteita (Rotkirch 2014, 188). Sisarusten väliset suhteet ovat rikkaita ja monimutkaisia, ja niihin liittyy monenlaisia tunteita: rakkautta, ihailua, suojelunhalua, lämpöä mutta myös kateutta, vihaa, ärsyyntymistä ja paljon muuta. (Parker & Stimpson 2004, 56.)

Sisarussuhde onkin yksi ihmisen pisimpiä sekä tärkeimpiä ihmissuhteita ja sisarussuhteen laadulla on iso merkitys ihmisen elämän kannalta. Suhteen laatu sekä sisarusten keskinäinen

side muovaa heidän lapsuuttaan, mutta myös heijastuu heidän tulevaisuuteensa. Sisarussuhteen rakentumiseen vaikuttaa se, miten lapsi kokee tullessa kohdelluksi ja mitä hän uskoo toisten hänestä ajattelevan. Olennaista on se, miten lapsi suhtautuu itseensä ja sisarukseensa, mutta myös se, miten vanhemmat suhtautuvat eri sisaruksiin. (Parker & Stimpson 2004, 8-12.) Vanhemmat voivatkin toiminnallaan tukea läheisten sisarussuhteiden rakentumista. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi avoin keskustelu perheen tilanteesta ja perheenjäsenten tunteista sekä vanhempien reagoititapa lasten tarpeisiin. (Parker & Stimpson 2004, 228.)

Sisarusten suhtautuminen toisiinsa vaikuttaa suuresti myös koko perheen hyvinvointiin. Koko perheen hyvinvointia lisää jokainen perheen välinen ihmissuhde, joka on toimiva ja tärkeä. (Rotkirch 2014, 241.) Perheen keskinäisissä suhteissa on luonnollista, että vanhemmilla on erilaiset suhteet perheen eri lasten kanssa. Vanhempi voi tuntea hengenheimolaisuutta yhden lapsen kanssa nopeasti, ja toisen lapsen kanssa vahvan siteen muodostuminen voi kestää kauemmin. Erilainen suhde ei kuitenkaan tarkoita laimeampaa tai huonompaa, pääasia on, että jokainen perheen lapsi kokee olevansa rakastettu, arvokas ja huomioitu. (Parker & Stimpson 2004, 52.)

Koti on lapselle paikka, jossa voi harjoitella käsittelemään erimielisyyksiä, tekemään kompromisseja sekä pitämään puoliaan. Sisaruus opettaa alusta alkaen lapselle empatiakykyä, jolloin he oppivat ymmärtämään miltä toisesta tuntuu. Empatiakyky on lapsen moraalitajun kehittymisen yksi suurimmista kulmakivistä. Sen seurauksena omien tekojen vaikutukset ymmärretään. Esimerkiksi sisarusten väliset riidat kuuluvat tavallisesti jokaisen perheen arkeen, ja se saattaa kiristää toisinaan vanhempien hermoja. Riitelyn ohella tulee harjoiteltua kuitenkin tärkeitä taitoja itse riitelyn taidon lisäksi, kuten oman puolensa pitämistä, anteeksi antamista ja anteeksipyyntöä, neuvottelutaitoja sekä kompromissien tekemistä. (Parker & Stimpson 2004, 75, 96.) Usein riitely voi jopa vahvistaa sisarussuhdetta, sillä oman sisaruksen kanssa voidaan turvallisesti kokea niin suuria tunteita. Sisaruksen kanssa voi olla sellainen side, jota kenenkään muun kanssa ei voi olla. Voisi siis todeta, että kahta samanlaista sisarussuhdetta ei ole olemassa. Suhde muovautuu ja näyttäytyy jokaisen yksilön arjessa eri tavoin.

3.1. Sijaissisarussuhteen muodostuminen

Kun lapsi sijoitetaan perheeseen, jossa on perheen biologisia tai adoptoituja lapsia, syntyy heidän välilleen sijaissisaruuksuhde. Näiden sisarussuhteiden merkitys on merkittävä. Kun sijaissisaruuksuhde on hyvä, tuo se turvaa eri osapuolille. Toisaalta taas kuormittavat sisarussuhteet voivat vaikuttaa jopa siihen, että sijoitus katkaistaan. (Perhehoitoliitto 2020.)

Kun perheeseen muuttaa, joskus lyhyelläkin varoitusajalla sijoitettu lapsi tai nuori, on se myös perheen biologiselle lapselle iso muutos. Se voi herättää lapsessa monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Sijoitettu lapsi aloittaa perheeseen, sen sääntöihin ja tottumuksiin tutustumisen alkupisteestä, kun taas perheen biologiselle lapselle asiat voivat tuntua itsestään selviltä. (Välivaara, Uotinen & Kallinen 2012.) Sijaissisaruuksuuden muodostuminen perheen biologisen ja sijoitetun lapsen välillä voi viedä aikaa, mutta välillä se voi tapahtua hyvin nopeastikin. Sijaissisarutus voi saada nopeasti uuden, isomman sisaruksen roolin, johon kuuluu ihailua ja matkimista. (Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020.) Perheen biologinen lapsi voi olla usein hämmästynyt sijoitetun lapsen tavasta toimia sekä siitä, miten sijoitetun lapsen käytös voi viedä vanhempien huomiota, voimavaroja sekä emotionaalista tilaa pois muilta sisaruksilta. Omien vanhempien huomion ja ajan jakamisen lisäksi myös tilan ja tavaroiden jakaminen voi herättää epätasa-arvoisuuteen liittyviä ajatuksia. Vaikka sijaissisaruuuteen liittyvistä asioista keskusteltaisiinkin etukäteen, voi lapsen olla vaikea hahmottaa, mitä kaikkea sijaissisaruuuteen liittyy. Perhehoitolain 5 § mukaan ennen kuin lapsi sijoitetaan perhehoitoon, tulee selvittää, saako lapsi tasa-arvoisen aseman suhteessa perheen muihin jäseniin. Tasa-arvoisuuden tulisi kuitenkin toteutua sijaissisarusten välillä molempien näkökulmista: sijoitetun lapsen sekä perheen biologisen lapsen. Useimmiten lapset kuitenkin ajattelevat sijaisperheeksi ryhtymistä myönteisenä ja kiinnostavana asiana. (Airo & Säles 2018, 43-45.)

SOS-Lapsikylä pyrkii huomioimaan sijaissisarusten tarpeita ennakoivasti jo silloin, kuin perhe käy PRIDE - valmennusta sekä sijaisperheenä aloittamisen jälkeen. Kun tulevat sijaisvanhemmat käyvät PRIDE-valmennusta, on tärkeää keskustella myös tulevien sijaissisarusten kanssa siitä, miten arki muuttuu ja käydä yhteistä pohdintaa aiheesta. Eri-ikäisille lapsille on tavoitteena muodostaa ryhmiä, joissa käydään läpi keskusteluiden, toiminnallisten harjoitusten ja tehtävien avulla tärkeitä ja mietityttäviä asioita. Kun perheeseen sijoitetaan lapsi, sijaissisaruksille tarjotaan vertaisryhmätoimintaa, esimerkiksi leiritoimintaa, retkiä, ryhmiä tai muuta toiminnallista tekemistä. Tukea annetaan myös sijaisvanhemmille niin, että heidän kanssaan puhutaan omien biologisten lasten tilanteesta. Perheen biologisille lapsille on tärkeää, että vanhemmat pitävät säännöllisiä vapaita, jolloin he saavat vanhempiensa jakamattoman huomion. (Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020.)

Perhehoitoliiton vuonna 2020 toteuttamassa tutkimuksesta selvisi, että 71% työntekijöistä koki heidän organisaatiossaan sijaisperheiden ennakkovalmennuksen ottavan huomioon erittäin tai melko hyvin biologiset tai adoptoidut lapset. 27% vastaajista koki, että biologisten tai adoptoitujen lasten tukemisessa ja palveluissa on tapahtunut erittäin tai melko paljon parannusta kahden vuoden sisällä. (Meidän sakkii - tietoa ja tukea sisarussuhteiden vahvistamiseen sijaisperheissä 2020.) Laineen tekemässä pro-gradu tutkimuksessa selvitettiin sijaisperheiden biologisten lasten osallisuutta sijoitusprosessiin sekä tuen saantiin sijoituksen aikana, nimenomaan sijaisperheiden biologisten lasten äänellä. Tutkimuksessa ilmeni, että

sijaissisarukset olisivatkin kaivanneet enemmän tukea sekä valmennusta ennen sijoitusta. Vaikka sijaissisaruksilta kysyttiin mielipidettä sijaisperheeksi ryhtymisestä, he jäivät mielestään vailla tietoa ja tukea uudesta tilanteesta. Laineen tekemän tutkimuksen tulosten perusteella perheen yhtenäinen sekä pitkäkestoisempi valmennus ennen sijaisperheeksi ryhtymistä antaisi sijaissisarille tarvittavaa tukea sekä tietoa. Koska PRIDE-valmennus keskittyy enemmän valmentamaan sijaisperheen vanhempia, sijaisperheen biologiset lapset jäävät helposti taka-alalle, vaikka juuri sijaisperheen biologisilta lapsilta odotetaan sopeutumista uuteen tilanteeseen. Heiltä odotetaan, että sijoitettu lapsi otetaan vastaan perheeseen avoimin mielin sekä sopeutuvasti. Laineen tekemässä tutkimuksessa kävikin ilmi, että sijaissisarukset jäivät usein yksin ajatuksiensa kanssa nimenomaan viranomaisten taholta, eli tukitoimet eivät toteutuneet riittävällä tasolla. (Laine 2018, 64-67.)

3.2. Haastava ja palkitseva sijaissisaruus

Sijaisperheiden lasten välillä syntyy merkityksellisiä ihmis- ja kiintymyssuhteita, jotka ovat toki haastavia, mutta myös palkitsevia. Ydinperheessäkään sisarusuhteet eivät ole ongelmattomia. Niihin voi liittyä kateutta, kilpailua ja muita ristiriitaisia tunteita. (Airo & Säles 2018, 41-42.) Sijaissisaruuudessa voi korostua mustasukkaisuuden tunne ja sisarusten keskinäinen vertailu, joka on toki tyypillistä kaikissa sisarusuhteissa. Kuitenkaan sijoitetulla lapsella ei ole välttämättä ollut samanlaista mahdollisuutta esimerkiksi harrastuksiin, joka voi herättää kateuden tunteita. (Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020.)

Sijaisperheessä sisarus- ja kiintymyssuhde alkaa rakentumaan normaalia myöhäisemmässä vaiheessa. Sijoitettu lapsi tulee perheeseen harvoin suoraan synnytyssairaalaan, eikä perhe voi valmistautua muutokseen raskausajan aikana. Lisäksi sijaissisaruuksuhteessa painaa epävarmuus siitä, että kauanko sijoitettu lapsi asuu perheessä. Perheen biologiset lapset eivät siis voi luottaa sisarusuhteen pysyvyyteen samalla tavalla, sillä sijoitus voidaankin yhtäkkiä purkaa monista erilaista syistä. Sijaissisaruuhteen saattaakin liittyä intensiivisiä, kuormittavia tunteita, jotka voivat johtua esimerkiksi tästä tärkeän ihmissuhteen katkeamisen uhasta. Vaikka sisarusuhteeseen liittyisi konflikteja, eivät ne sulje pois sitä, etteivätkö sisarusten välit voisi olla lämpimät. Useimmat sijaissisarukset ovatkin kuvanneet, että he ovat ylpeitä sijaissisaruudestaan. Yleisesti sijaissisaruksina toimineet lapset kokevat, että heidän empaattisuutensa ja suvaitsevuuksensa tunteet ovat sijaissisaruuksuuden myötä lisääntyneet, he ovat saaneet aiempaa laajempaa näkökulmaa erilaisiin ihmiskohtaloihin sekä valmiutta toimia erilaisissa tilanteissa. (Airo & Säles 2018, 42-45.)

Narratiivisessa tutkimuksessa, jossa tutkittiin sijaisperheiden biologisten lasten kokemuksia heidän aikuistuttuaan, sijaissisaruus näyttäytyi enemmän myönteisenä asiana haasteista huolimatta. Tosin esiin nostettiin se, että aikuisena asioista ajatellaan eri tavoin kuin lapsena

tai nuorena on tapana. Tutkimuksessa kävi ilmi, että sijaissisarien yhteiset mielenkiinnonkohteet, harrastukset tai koko perheen tekemät matkat tai tapahtumat lähensivät sijaissisaruksia. Kielteisenä asiana koettiin taas ajan, tilan ja vanhempien huomion jakaminen. (Jahnukainen 2015, 55-56.) Myös Kerolan pro gradu -tutkimuksessa, jossa tutkittiin sijaissisaruuutta biologisten lasten näkökulmasta, nousi esiin samoja kielteisiä asioita. Tässä tutkimuksessa kuitenkin useimmiten kielteisenä puolena koettiin sijoitetun lapsen huono käytös. (Kerola 2010, 57.)

Myös Kerolan 2010 tekemässä pro-gradu tutkimuksessa selvisi, että haastateltavat ovat olleet sijaissisaruteen tyytyväisiä. Sijaissisarouden myönteisinä puolina oli kuvattu sitä, että haastateltavat olivat saaneet sijaissisaruksista uusia leikkikavereita ja perhe-elämä oli muutenkin vilkastunut. Muutamat lapset, joita tutkimukseen oli haastateltu, kokivat parhaiksi puoliksi sen, että olivat saaneet uuden läheisen ihmissuhteen sijaissisarouden myötä. (Kerola 2010, 56.) Kerolan tutkimuksen lisäksi myös Laineen tekemä pro gradu-tutkielma keskittyi selvittämään sijoitetun sekä biologisen lapsen välistä suhdetta sekä sen kehittymistä iän myötä. Tutkittavien mukaan sijaisperheessä eläminen oli opettanut heille empatiakykyä sekä kykyä toimia erilaisten ihmisten kanssa. Tutkimustulosten mukaan osa haaveili sijaissisarouden ansiosta esimerkiksi tukiperheenä toimimisesta tulevaisuudessa. Tuloksista päätellen sijaissisaruus jatkui monella tutkittavalla myös aikuisikään asti, jolloin he myös pitivät sijoitettuja lapsia omina sisaruksinaan. Monilla Laineen tutkimukseen osallistuvalla sijaissisaruuksuhde oli syvä ja se oli aikuisuuteen mennessä muovautunut hyväksi ystävyysuhteeksi. Vaikkakin suurin osa tutkittavista pitivät aikuistuttuaan edelleen tiiviisti yhteyttä sijoitettuun, oli osa suhteista sijoitetun sekä tutkittavan välillä jäänyt häilyvämmäksi. Suhde oli jäänyt pintapuoliseksi etenkin sellaisissa perheissä, joissa sijoitettuja lapsia oli ollut useampi. (Laine 2018, 82.)

4. Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyömme aiheena ovat sijaisperheiden biologisten lasten kokemukset sijaissisaruudesta. Halusimme keskittyä nimenomaan sijaisperheen biologisiin lapsiin sekä heidän kokemuksiinsa, sillä he usein jäävät taka-alalle sijoitusprosessin keskellä. Sijaissisarusten näkökulmaa ei tule juurikaan esille perhehoitoon keskittyvässä kirjallisuudessa, eikä siitä ole olemassa paljoa tutkimustietoa. Näin ollen koimme, että tutkimuksellemme on todella tarvetta.

Lähdimme etsimään itsellemme sopivaa yhteistyökumppania työllemme. Lähestyimme eri lastensuojelun organisaatioita, joista SOS-Lapsikylä tarttui aiheeseemme koettuaan sen tärkeäksi sekä tarpeelliseksi. SOS-Lapsikylän esittämän tarpeen mukaan räätälöimme ja rajasimme aiheita yhdessä palvelemaan tarvetta mahdollisimman hyvin. Haluamme

opinnäyteyöemme kautta olla kehittämässä SOS-Lapsikylän palveluita niin, että ne tukevat perheen biologissa lapsia sijoituksen eri vaiheissa. Perhehoitoliiton tekemän selvityksen mukaan vain 31% saa työssään riittävästi tietoa ja tutkimusta sijaissisaruteen liittyen, joten aiheen merkitys on suuri myös työntekijöiden tiedon lisäämisen kannalta (Meidän sakkii - tietoa ja tukea sisarussuhteiden vahvistamiseen sijaisperheissä 2020).

Tutkimus, jota toteutamme opinnäytetyössä, on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus keskittyy selvittämään tutkittavaan kysymykseen kokonaisvaltaisen vastauksen. Kvantitatiiviseen tutkimukseen peilaten, kvalitatiivinen tutkimus keskittyy kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen esimerkiksi kielen, vuorovaikutuksen sekä ympäristön kautta, numeroiden sekä erilaisten tilastojen sijaan. Laadullisen tutkimuksen avulla pyrimme tuottamaan monipuolista sisältöä yksityiskohtaisesti, jonka takia laadullisen tutkimuksen määritelmä sopii opinnäytetyöhömmä. Laadullisessa tutkimuksessa johtopäätökset perustuvat aineistoon, jolloin erilaiset vastaajien käyttämät ilmaisut, lauseet sekä sanavalinnat ovat keskeisessä osassa. (Puusa & Juuti 2020.) Kvalitatiivinen tutkimus valikoitui menetelmäksemme aiheen valinnan kautta. Kvalitatiivinen tutkimus luo mielestämme mahdollisuuden laajempaan kirjoon vastauksia sekä näkökulmia. Haluamme tutkimuksellamme tuoda esiin yksilöiden omaa ääntä sekä kokemustaan, jolloin koimme, ettemme tilastojen sekä numeroiden analysoinnilla pääsisi tavoitteeseemme. Suoritamme tutkimustamme itsellemme luonnollisella tavalla, yksilöitä kohdaten. Sosionomina työskennellessämme kohtaammekin usein juuri yksilöitä suurien ryhmien sijaan.

4.1. Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetutkimuksemme tarkoituksena on kuvata sijaisperheiden biologisten lasten tuntemuksia ja ajatuksia sijaissisaruuudesta. Pyrimme tuomaan ilmi tuntemuksia ja ajatuksia koko sijaissisaruuuden ajalta ja sitä, miten nämä ovat muuttuneet ajan saatossa.

Tutkimuksemme tavoitteena on tuottaa yhteistyökumppanillemme, SOS-Lapsikylälle, uutta tietoa aiheesta. Keräämme lasten ja nuorten kokemusten ja ajatusten avulla SOS-Lapsikylälle arvokasta tietoa, jonka tavoitteena on kehittää heidän toimintaansa esimerkiksi vertaisryhmätoimintaan liittyen. Tavoitteenamme on myös lisätä ymmärrystä sijaisperheiden biologisia lapsia kohtaan. On tärkeää keskittyä biologisten lasten kokemuksiin, jotta perhehoidon toimintaa voidaan kehittää myös biologisten sisarusten kannalta.

Tutkimuskysymyksenä tutkimuksessamme on: ”Miten sijaisperheiden biologiset lapset kokevat sijaissisaruuuden?”

4.2. Teemahaastattelu

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun. Yleisesti ottaen tutkimushaastattelu sopii erilaisten kokemusten sekä näkökulmien tutkimiseen. Teemahaastattelussa haastattelulla on aihepiirit, eli teemat, jotka olimmekin määritelleet etukäteen. Olimme pohtineet teemojen lisäksi kysymysrunkoa sekä tarkkoja kysymyksiä apukysymyksineen haastattelun tueksi. Teemahaastattelussa kysymysten laajuus sekä kysymysten asettelu saavat vaihdella haastatteluiden välillä, joten luomamme kysymysrunko toimi meille lähinnä muistilistana käsiteltävistä asioista. (Valli & Aaltola 2015, 29.) Teemahaastattelun tarkoituksena onkin antaa vastaajille mahdollisuus avoimeen keskusteluun, jolloin uskomme oleellisen tiedon tulevan helpommin esille. Haastattelussa teemat ovat ennalta mietittyjä, mutta ne voivat joustaa sanamuotojen ja järjestyksien avulla tilanteesta ja vastaajasta riippuen. (Hirsijärvi & Hurme, 2011, 41.) Näin tapahtui myös meidän haastatteluissamme.

Teemahaastattelu sopi luonteeltaan valitsemamme tutkimuskysymyksen selvittämiseen avoimen sekä joustavan toteutuksensa ansiosta. Myös yhteistyökumppanimme koki, että teemahaastattelu on tilanteeseen sopiva kohderyhmän ja arkaluontoisten teemojen takia. Mielestämme teemahaastattelun hyviä puolia ovat myös ne motivaatiotekijät, joiden vuoksi haastateltava ryhtyy haastatteluun. Haastateltavalle tarjotaan tilaisuus tuoda esiin mielipiteensä ja kertoa omista kokemuksistaan. (Valli & Aaltola 2015, 28.) Haastattelua tekevän vastuulla onkin välittää vastaajan ajatuksia, kokemuksia, tunteita sekä käsityksiä aineistoon (Ruusuvuori & Tiittula 2017, 41). Nämä asiat vahvistivat ajatustamme teemahaastattelun valinnasta aineistokeruumenetelmäksi.

Hyvän tutkimuksen määritelmän mukaisesti tutkimuksessa käytettävien teemojen määrittelyyn käytetään luovaa ideointia, kirjallisuutta sekä aiempia tutkimuksia, joihin olimme itsekkin perehtyneet teemoja valitessa (Valli & Aaltola 2015, 35). Teemoja määrittelimme myös yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa. SOS-Lapsikylällä on paljon käytännön kokemusta aiheen piiristä, mikä tuntui meille korvaamattoman tärkeältä. He osasivat tuoda esiin näkökulmia, mitä emme olleet välttämättä edes ajatelleet. Lisäksi teemojen miettiminen yhdessä SOS-Lapsikylän kanssa varmisti sen, että käsittelemme sellaisia asioita, jotka vastaavat yhteistyökumppanimme tarpeeseen.

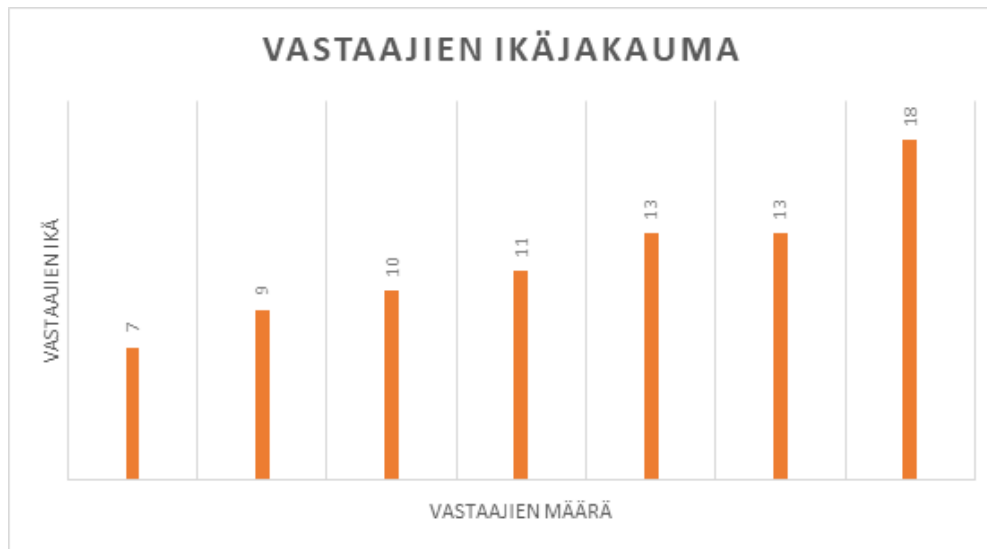
Lopulta meille määräytyi neljä pääteemaa, joista ensimmäinen oli sijaissisarouden kokemus yleisesti. Haastattelut aloitimme alkutietojen kartoittamisella, johon kuului esimerkiksi oman perheenjäsenten luetteleminen. Halusimme alkutiedoissa selvittää ikäeroa biologisen sisaruksen sekä sijaissisaruksen välillä sekä sitä, kuinka kauan haastateltava on toiminut sijaissisaruksena. Lisäksi käsitelimme suhdetta sijaissisaruuuteen yleisellä tasolla. Toinen teema, minkä olimme yhteistyössä SOS-lapsikylän kanssa nimenneet, oli vanhempien ja kodin

jakamisen tunteet. Halusimme selvittää, miten vanhempien huomio sekä kohtelu ovat jakautuneet tai muuttuneet ja miten arki kotona on muuttunut sijaisperheeksi ryhtymisen myötä. Käsitelimme tässä teemassa myös kateuden ja riittämättömyyden tunteita. Kolmas teemoistamme oli sijaissisaruuksuuden kehittyminen sijoituksen alusta nykyhetkeen asti. Halusimme selvittää, miten biologisten lapset ajatukset ja tuntemukset ovat muuttuneet sijaissisarouden varrella, ja mikä näihin tuntemuksiin on vaikuttanut. Viimeiseksi pääteemaksi nousi tuen saaminen sijaissisaruteen. Pyrimme saamaan vastauksia siihen, miltä sosiaalityöntekijän vierailut perheessä ovat tuntuneet, ovatko perheen biologiset lapset saaneet tarpeeksi tukea ja kannustusta, ja mitä he olisivat kaivanneet lisää.

4.3. Aineiston kerääminen

Aineiston keräys toteutettiin yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa. Teimme tutkimukseen osallistumisesta kertovan saatekirjeen, jonka lähetimme yhteyshenkilöllemme SOS-Lapsikylässä. Hän välitti viestin työntekijöille, jotka työskentelevät tiiviisti sijaisperheiden parissa. Nämä työntekijät jakoivat saatekirjettä sellaisiin perheisiin, joista löytyi kohderyhmään sopivia lapsia ja nuoria. Tämän jälkeen perheet olivat yhteydessä suoraan meihin joko sähköpostitse tai puhelimitse ilmoittautuessaan halukkaaksi haastatteluun.

Kriteereinä tutkimukseen osallistumiselle oli se, että lapsi on 7-17 vuotias, ja että hänellä on tai on ollut sijaissisarutus. Lisäksi haastattelun ajankohta piti sopia mahdollisimman pian ilmoittautumisen jälkeen, sillä aika haastatteluiden järjestämiseen oli rajallinen. Ilmoittautumisia haastatteluihin tuli seitsemän, jotka kaikki toteutuivat. Yksi vastaajista oli alun perin asettamamme ikähaitarin ulkopuolella, sillä hän oli kahdeksantoistavuotias. Toteutimme myös tämän haastattelun, koska haastateltava itse oli motivoitunut tutkimukseen osallistumaan ja koimme, että vuoden heitto ikähaitarista ei ole merkittävä vastausten kannalta. Haastateltavista löytyi sekä tyttöjä että poikia, ja he olivat haastatteluhetkellä toimineet sijaissisaruksena 1,5 vuodesta viiteen vuoteen. Vastaajat toimivat perheeseen sijoitetulle lapselle niin iso- kuin pikkusisaruksina, ja osa heistä myös molempina. Jokaisen haastateltavan kotona oli haastatteluhetkellä sijoitettuna yksi tai useampi lapsi. Jos perheessä oli sekä lyhyt- että pitkäaikaisesti sijoitettuja lapsia, haastateltavat vastasivat kysymyksiin ajatellen pääasiassa pitkäaikaisesti sijoitettua sijaissisarustaan. Ikäerot vastaajien ja heidän perheisiinsä sijoitettujen lasten välillä olivat vaihtelevia, vuodesta kymmeneen vuoteen. Haastatteluun osallistuneiden lasten iät jakautuivat seuraavasti:

Haastattelut toteutettiin 20.12.-28.12.2020 välillä, ja niihin oli varattu aikaa yhden tunnin verran kerrallaan. Haastatteluihin kulunut aika kuitenkin vaihteli paljon vastaajien välillä. Toteutimme haastattelut etäyhteyksien kautta. Käytimme haastatteluissa Microsoft Teamsia, johon päädyimme sen ominaisuuksien takia. Teamsin avulla pystyimme toteuttamaan haastattelut videopuheluna. Saimme myös omalta koulultamme hyväksynnän sen käyttöön opinnäytetyöhaastatteluissa. Päädyimme tallentamaan haastattelut nimenomaan nauhoittamalla, sillä sen avulla saimme haastattelijoina mahdollisuuden keskittyä vuorovaikutukseen sekä sen havainnointiin haastattelun yhteydessä. Haastatteluiden tallentamisen avulla saimme myös mahdollisuuden analysoida haastatteluja useampaan kertaan sekä keskittyä muun muassa erilaisiin sanavalintoihin läpi haastatteluiden.

Haastattelut toteutimme yksilöhaastatteluina. Pohdimme haastattelun toteutusta yksilö- ja ryhmähaastatteluiden välillä. Ryhmähaastattelun haasteena kuitenkin voi olla esimerkiksi ryhmän valtahierarkia, joka voi vaikuttaa siihen, kuka ja mitä ryhmässä uskalletaan kertoa. Myös tiedon analysoinnissa ja purkamisessa voi ilmetä haasteita, sillä esimerkiksi tallenteista ei välttämättä voi helposti päätellä, kuka siinä puhuu. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 63.) Nämä olivat itsellemme suurimpia asioita, minkä vuoksi koimme yksilöhaastattelun paremmaksi vaihtoehdoksi, vaikka toki molemmissa on omat hyötynsä ja haittansa.

Videopuhelun kautta pidetyt haastattelut toivat omia haasteitansa itse haastatteluihin. Alkuperäisen suunnitelman mukaan meidän oli tarkoitus järjestää haastattelut kasvotusten, mutta vallitseva maailmantilanne koronapandemian kanssa muutti suunnitelmaamme opinnäytetyön toteutusvaiheessa. Pyrimme kuitenkin tekemään haastattelutilanteesta mahdollisimman samanlaisen, kuin se olisi ollut ilman etäyhteyttä. Haastattelua tehdessämme keskityimme siis luomaan vastaajille turvallisen ilmapiirin. Keskityimme erityisesti tapaan,

jolla haastattelut aloitettiin. Aloituksen tuli olla rauhallinen sekä vastaajalle sopiva. Halutessaan vastaaja sai osallistua haastatteluun huoltajan kanssa. Kahdessa haastattelussa huoltaja oli vastaajan kanssa mukana, mutta lähtökohtaisesti pyrimme toteuttamaan haastattelut vastaajan kanssa ilman ulkopuolisia. Halusimme mahdollistaa vastaajalle oman tilan tuoda omaa kokemustaan ilmi, ilman toisen läsnäolijan vaikutusta.

Läpi haastattelun keskityimme tarkkailemaan vastaajan käyttäytymistä. Lasten haastattelussa olimme tutkijoina sitoutuneet tarkkailemaan haastateltavien käytöstä sekä jaksamista läpi haastattelutilanteiden. Haastattelijoina olimme vastuussa esimerkiksi haastattelun keskeyttämisestä ja tarvittavien taukojen tarjoamisesta, jos lapsen käytös viesti tilanteen epämuikavuudesta. (Raittila ym. 2017, 316.)

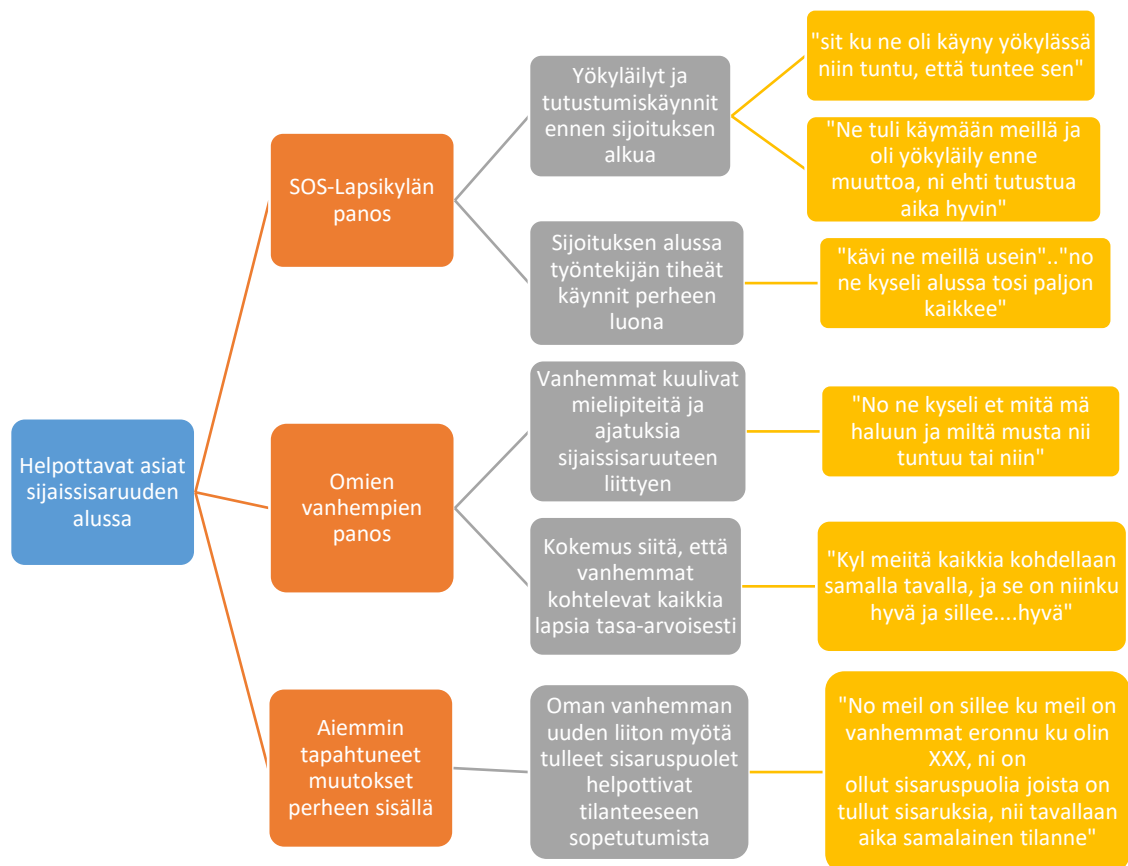
Asiat, joita käsittelemme tutkimuksessamme, ovat henkilökohtaisia ja arkoja. Olimmekin tutustuneet siihen, miten haastattelutilanteessa pitäisi toimia, jotta tilanne olisi kaikille osapuolille mahdollisimman mukava ja rento. Haastattelutilannetta ei yleisesti kannata aloittaa menemällä suoraan asiaan, vaan käydä esipuhetta, jonka tarkoituksena on luoda keskustelijoiden välillä vapautunutta ja miellyttävää ilmapiiriä. Tässä keskustelussa haastattelija ja haastateltava ovat tasaväkisiä, ja keskustelu on rentoa eikä välttämättä liity itse tutkimukseen. Esipuheen tyyliseen keskusteluun voi myös palata haastattelun aikana, jos tuntuu, että keskustelu jumittaa tai aihe on liian vaikea haastateltavalle. (Valli & Aaltola 2015, 32-33.) Aloituksen lisäksi tärkeää oli huomioida myös haastattelun lopetustilanne. Olimme suunnitelleet ajankäytön niin, että haastatteluun käytettävä aika oli rajallinen, mutta joustava tilanteesta riippuen. Teemahaastattelussa selvittävien teemojen arkaluotoisuuden vuoksi, olimme valmiita joustamaan haastatteluiden aikatauluissa niin, ettei haastattelua tarvinnut lopettaa äkillisesti ja heti silloin, kun me haastattelijana toimineet olimme jo saaneet tarvitsemamme vastaukset. (Ruusuvoori & Tiittula 2017, 75.)

4.4. Aineiston analysointi

Valitsimme analyysimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä olennaista on se, että tutkimuksen teoreettiset käsitteet ovat luotu valmiiksi tutkijan toimesta. Teoriaohjaavassa analyysissä aineiston hankinta on vapaata, eli aikaisempi tieto ei vaikuta siihen, miten aineistoa hankitaan. Kuitenkin aineiston analysoinnissa teoria ohjaa lopputulosta. Opinnäytetyömme analysointiin vaikutti siis aiemmin saatu tieto ja liitimme saamamme tulokset käsitteisiin, jotka olimme määritelleet etukäteen. (Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 4.) Päädyimme teoriaohjaavaan analyysiin, koska olimme kirjallisuuden, aiempien tutkimusten sekä haastatteluiden avulla saaneet luotua keskeisiä käsitteitä jo ennen haastatteluiden toteuttamista. Tämän vuoksi emme olisi kyenneet analysoimaan tuloksia täysin aineistolähtöisesti. Etukäteen luomiemme käsitteiden alle

mahtuisi mahdollisesti hyvinkin erilaisia ilmaisuja, jonka vuoksi emme voineet rakentaa valmista analysointirunkoa, eli emme myöskään analysoineet tuloksia teorialähtöisesti esimerkiksi valmiin teorian tai mallin mukaan. Teoriaohjaava analysointi sopi menetelmänä aineistolähtöisen analyysin ja teorialähtöisen analyysin välimaastoon, jonka koimme olevan myös paras meidän tutkimustamme ajatellen. Teoriaohjaava analysointimentelmä selkeytti tutkimustamme keskeisten käsitteidensä ansioista, mutta ei rajannut liikaa haastatteluista saamaamme aineistoa tietynlaiseen suuntaan. Tämä on erittäin tärkeää, koska haluamme saada kuuluviin juuri lasten aitoja kokemuksia ja näkemyksiä, joille annoimme teoriaohjaavalla analysoinnilla tilaa.

Ensimmäisenä kirjoitimme haastattelut auki kokonaisuudessaan, eli litteroimme ne. Tämän jälkeen lähdimme redusoimaan aineistoa, eli karsimme pois epäoleelliset asiat luoden samalla pohjaa klusteroinnille. Klusterointia eli ryhmittelyä tehdessä aineisto käydään läpi tarkasti, jonka jälkeen etsitään samankaltaisuuksia, samalla tehden niihin sopivia käsitteitä ja alaluokkia. Koska analysoimme aineistoa teoriaohjaavalla aineistoanalyysillä, abstrahoinnissa liitimme saamamme tulokset käsitteisiin, jotka olimme aiemmin määritelleet. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että olimme luoneet aiemmin analyysin pääluokat, joiden alle aloitimme luomaan alaluokkia saamamme aineiston perusteella. (Tuomi & Sarasjärvi 2018, luku 4.)

Esimerkki aineiston analysoimisesta

5. Luotettavuus ja eettisyys

Tieteellinen tutkimus on onnistuessaan luotettavaa, jolloin myös tutkimuksesta syntyvät tulokset pysyvät uskottavina. Tieteellinen tutkimus tarvitsee onnistuakseen kuitenkin toimintatavan, joka noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkimus on toteutettu rehellisesti, huolellisesti sekä tarkasti tutkimuksen jokaisessa prosessissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8.) Olemme tutkielmassamme kunnioittaneet asianmukaisesti muiden tutkijoiden sekä kirjailijoiden työtä viittaamalla heidän julkaisuihinsa ja antamalla heille kuuluvan näkyvyyden sekä arvostuksen työssämme. Niin kuin luotettavaan tutkimukseen kuuluu, sovimme ennen tutkielman aloittamista yhteiset käytännöt sekä toimintatavat niin keskenämme tutkijoina, kuin yhteistyökumppanimmekin kanssa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8.)

Tiedolliset puutteet, tieteenalan huono hallinta sekä huolimattomuus tutkimusta tehdessä heikentävät tutkimuksen luotettavuutta. Tämän vuoksi tutkimuksen tekemisessä, kuten haastatteluissa ja sen tulosten käsittelyssä ja raportoinnissa, tulee noudattaa rehellisyyttä, tarkkuutta sekä huolellisuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8.) Tärkeää on myös työn vaiheiden arviointi läpi tutkimusprosessin. Tutkijan tulee pysähtyä pohtimaan ja tarkastelemaan, miksi tutkin tätä, miksi toimin seuraavaksi näin, miksi valitsen tällaiset menetelmät ja niin edelleen. Tutkijan tulee dokumentoida sellaisia tekijöitä, jotka hänen näkemyksensä mukaan vaikuttavat tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin. Kun läpi tutkimuksen on arvioitu sen lähtökohtia, etenemistä ja lopputulosta sekä reflektoitu tutkijan omaa toimintaa, lisää se tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Lisätäksemme tutkimuksen luotettavuutta perehdyimme aiheeseen etukäteen kirjallisuuden ja aiempien tutkimusten avulla sekä haastatteleamalla ihmisiä, jotka työskentelevät SOS-Lapsikylällä sijaissisaruiden parissa. Näin saimme kerättyä aiheesta tietoa monipuolisesti eri väyliä pitkin. Välttääksemme vanhentunutta tietoa, käytimme tutkimuksessa mahdollisimman uutta kirjallisuutta ja tutkimuksia. Kysyimme mielipiteitä myös yhteistyökumppaniltamme, jotta saimme tutkimuksen etenemiseen lisää näkökulmia esimerkiksi haastatteluiden teemoihin liittyen. Huolellisuuteen panostimme haastatteluissa niin, että esitimme esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä haastateltavilta, jos vastaus tuntui mielestämme epäselvältä. Kävimme koko opinnäytetyöprosessin ajan yhdessä arvioivaa ja reflektoivaa keskustelua toiminnastamme. Avoimen keskustelun sekä jatkuvan reflektoinnin kautta pystyimme pohtimaan omaa työskentelyämme myös eettisestä näkökulmasta.

Tutkimuksen laatua voi parantaa haastattelujen aikana huolehtimalla teknisestä välineistöstä. Tämä tarkoittaa välineiden kunnossapitoa, laitteiden akkujen lataamista sekä äänityslaitteet toimivuuden varmistamista. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184). Käytimme haastatteluissamme verkkoalustana koulun suosittamaa Microsoft Teamsia. Tallensimme haastattelut äänittämällä ne kahdella eri laitteella tulosten läpikäymisen sekä analysoimisen ajaksi.

Äänitysten avulla pystyimme tarkistamaan haastattelussa ilmenneitä asioita, ja täten varmistimme, että haastattelun tulokset pysyvät rehellisinä ja luotettavina. Vastaukset tallensimme itsellemme niin, että tiedot pysyivät salasanana takana. Vain meillä tutkijoilla oli oikeus päästä kuuntelemaan äänitteitä sekä lukemaan tutkimukseen liittyviä asiakirjoja. Äänitteet ja asiakirjat hävitettiin asianmukaisesti heti, kun niille ei enää tutkimuksen kannalta ollut tarvetta. Tutkimuksen laadukkuutta lisää se, että haastattelut litteroidaan mahdollisimman nopeasti (Hirsjärvi & Hurme 2011, 185). Litteroimme saamamme aineiston samana tai seuraavana päivänä haastattelun jälkeen.

Haastattelun analysointivaiheessa on tärkeää, etteivät tutkijan omat mielipiteet ja ennakkokäsitykset vaikuta aineiston analysointiin. Tämän vuoksi tärkeää onkin esimerkiksi kirjoittaa auki omia ennakkokäsityksiä etukäteen ja analyysin aikana tietoisesti suhtautua niihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.) Koimme positiivisena asiana sen, että meitä oli kaksi, jolloin kokonaisuus ei ollut vain yhden opiskelijan käsissä: jos toisen ennakkokäsitykset olisivat alkaneet vaikuttaa, olisi toinen pystynyt huomauttamaan siitä herkästi ja näin ongelmalta voitiin välttyä.

Alaikäisten kanssa toimiessamme oli tärkeää kiinnittää huomiota erilaisiin lupiin. Lupa tulee saada haastateltavalta lapselta ja tämän huoltajalta. Lisäksi haimme tutkimuslupaa SOS-Lapsikylältä, joka toimi yhteistyökumppanimme opinnäytetyössä. Teimme opinnäytetyöprosessin aikana yhteistyötä SOS-Lapsikylän henkilökunnan kanssa, jolloin oli hyvän tutkimustavan mukaista pyytää tutkimuslupa myös organisaatiolta (Arene 2018). Vanhemmat ilmoittivat lapsensa haastatteluun, ja täten saimme varmistettua, että lapsella on huoltajan suostumus tutkimukseen osallistumiseen. Ennen haastattelua informoimme vastaajia sekä vastaajien huoltajia tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä, mihin vastauksia tulemme käyttämään. Yhteistyökumppanimme toimitti sijaisperheille meidän etukäteen kirjoittamamme saatekirjeen, jossa painotimme myös anonymiteetin säilymistä sekä luotettavuutta. Kirjeessä kerrottiin vastausten tallentamisesta sekä niiden hävittämisestä. Nämä asiat toistettiin myös jokaisen haastattelutilanteen alussa, jotta vastaaja oli niistä varmasti tietoinen. Lisäksi kerroimme, että tulemme raportoimaan tutkimustuloksia totuudenmukaisesti niitä muuttamatta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 8.) Vastaajille sekä heidän huoltajilleen painotimme, ettei heitä voisi vastauksien perusteella jäljittää. Eettisten arvojen mukaisesti toimimme tutkielmaa tehdessämme niin, että vastaajien yksityisyys sekä anonymiteetti säilyivät ja tulevat jatkossakin säilymään. Emme siis kerro opinnäytetyössämme tunnistettavia piirteitä haastateltavasta tai tämän huoltajista.

Niin omien kuin eettisten arvojen mukaisesti, emme halunneet johdatella vastaajia haastatteluissamme. Keskityimme tutkielmassamme antamaan vastaajille avoimen keskustelun avulla tilaa heidän omille näkemyksilleen sekä erilaisille näkökulmille. Koemme,

että tällä tavoin saimme mahdollisimman totuudenmukaisia sekä erilaisia vastauksia vastaajien kokemuksista liittyen sijaissisaruteen. Vastaajien ollessa alaikäisiä, meidän tuli haastattelukysymyksiä pohtiessamme keskittyä siihen, että kysymykset ovat selkeitä sekä helposti ymmärrettäviä. Haastattelijoina meidän oli oltava tarkkoja akateemisen kielen käytössä ja sen tietynlaisessa välttelystä, jotta haastattelukysymykset pysyivät ymmärrettävinä. (Hirsijärvi & Hurme 2011, 105.) Helposti ymmärrettävillä kysymyksillä pyrimme varmistamaan tarkoituksenmukaisen tiedonsaannin, jonka yksinkertaisena tarkoituksena oli saada vastauksia omaan tutkimuskysymykseemme. Näin ollen pyrimme tarkoituksenmukaisella tiedolla myös helpottamaan saamiemme tulosten analysointia. Etukäteen pohdituilla kysymyksillä tähtäsimme tulosten selkeään analysointiin sekä johtopäätöksien tekoon. Hyvän haastattelurungon rakentamisella ja vaihtoehtoisten haastattelukysymysten miettimisellä etukäteen voidaan myös vaikuttaa tutkimuksen laadukkuuteen (Hirsijärvi & Hurme 2011, 184). Vaikka teemahaastattelun tyylin mukaisesti kysymysten järjestys ja muotoilu vaihtelevat, etukäteen suunnittelemamme kysymysrunko auttoi meitä hahmottamaan, että kysymme varmasti oleelliset ja tärkeät kysymykset jokaiselta vastaajalta.

Koska vastaajamme olivat alaikäisiä, tarkkailimme haastatelluissa haastateltavan kehonkieltä sekä yleisesti haastatteluun suostumisen merkkejä. Tutkimuseettisen määritelmän mukaan olimme velvoitettuja noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan periaatteita. Näiden periaatteiden mukaisesti meidän oli kiinnitettävä huomiota suostumukseen, jonka vastaaja pystyi antamaan joko suullisesti tai kirjallisesti. Haastattelijoiden toteuttajina meidän oli oltava myös herkkänä käytökselle, joka saattoi kieliä suostumuksen antamisesta tai hylkäämisestä. (Raittila, Vuorisalo & Rutanen 2017, 316.) Eettisyyden kannalta koimme tärkeäksi pohtia, miten saimme varmistuksen siitä, että lapsi oli itse halukas osallistumaan haastatteluun vapaaehtoisesti eikä esimerkiksi huoltajan patistamana. Tähän eettiseen pulmaan koitimme puuttua kertomalla jokaisen haastattelun alussa, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu, mikäli hänestä tuntuu siltä. Kerroimme myös, että haastateltava voi itse päättää, mihin kysymyksiin hän vastaa.

Koimme tärkeäksi pohtia myös juurikin etäyhteyksien päässä tapahtuvan haastattelun eettisiä kysymyksiä ja pulmia. Vaikka toiveenamme oli toteuttaa haastattelut henkilökohtaisesti vain haastateltavan kanssa, sallimme myös huoltajan läsnäolon, jos haastateltava sitä itse halusi. Kahdessa haastatelluissa huoltaja oli haastateltavan kanssa läsnä tilanteessa, osassa haastatelluissa taas oli esimerkiksi kaiutin käytössä, jolloin kuka vain kuuloetäisyydellä oleva saattoi kuulla keskustelun. Pohdimmekin kovasti haastatteluiden aikana sekä niiden jälkeen erilaisia ristiriitoja liittyen huoltajan läsnäoloon haastattelutilanteessa tai yleisesti huoltajan läsnäoloa kuuloetäisyydellä haastattelusta. Toisaalta oman huoltajan läsnäolo jännittävältä tuntuvassa tilanteessa saattoi tuoda vastaajalle turvaa sekä rauhallisuuden tunnetta, mutta

toisaalta on syytä pohtia, vaikuttiko huoltajan läsnäolo haastateltavan antamiin vastauksiin. Lasten voidaan ajatella olevan lojaaleja vanhemmilleen niin, että he jättävät kertomatta asioita, joihin liittyy ongelmallisuutta (Sevon & Notko 2008, 102). Tämä herättää kysymyksen, onko vastaaja voinut jättää kertomatta asioita, mihin pelkää huoltajan puuttuvan myöhemmin? Onko siis mahdollisesti kuuloetäisyydellä ollut huoltaja voinut vaikuttaa joidenkin vastausten todenperäisyyteen? Eettiseksi pulmaksi koimmekin sen, että emme voineet etäyhteyden takia varmistaa, ettei tilassa tai kuuloetäisyydellä ollut muita, kuin tutkijat ja vastaajat.

Pohdimme ennen haastatteluiden toteuttamista alaikäisten lasten ja nuorten haastattelun erityisyyttä. Isoista ja aroista haastattelun teemoista johtuen, olimme valmistautuneet siihen, että haastattelu saattaisi nostattaa vastaajassa epämiellyttäviä tai unohdettuja tunteita ja tapahtumia, jotka saattoivat vaatia jatkotyöstöä vastaajan kanssa. Olimme veloitettuja ilmoittamaan ja ohjaamaan vastaaja SOS-Lapsikylän työntekijän luokse, joka ammattilaisena pystyisi tarvittaessa arvioimaan vastaajan tarpeen jatkotyöskentelylle. Tärkeintä mielestämme oli, ettei vastaaja olisi jäänyt yksin tilanteessa, jossa jatkotyöskentelyä olisikin tarvinnut. SOS-Lapsikylän ammattilaiset tunsivat haastatteluun vastanneet, jolloin mahdollinen avuntarpeen arviointi olisi sujunut heiltä luontevammin. Vastaajien ollessa tuttuja työntekijöille, työntekijöillä oli tarvittaessa yhteys myös vastaajien huoltajiin. Haastatteluissa esiin nousseet asiat saattavat nostattaa erilaisia tunneryöppyjä, jotka voivat näkyä vastaajan oireiluna esimerkiksi kotona haastattelun jälkeen. Koska huoltajalla oli tieto tutkimuksesta, hän pystyi varautumaan sekä tarvittaessa reagoimaan herkästi vastaajan mahdolliseen oireiluun haastattelun jälkeen.

6. Tulokset

Tässä kappaleessa esittelemme tutkimuksemme tuloksia. Varmistaaksemme vastaajien anonymiteetin säilymisen, emme kerro tuloksia esittäessämme vastaajien ikää tai sukupuolta.

6.1. Sijaissisaruuuden monet kasvot

Aloitimme haastattelun kysymällä haastateltavilta hyvinkin yksinkertaiselta kuulostavan kysymyksen. Pyysimme heitä luettelemaan omat perheenjäsenensä. Tällä kysymyksellä saimme ensimmäisiä tiedonrippeitä siitä, millainen suhde haastateltavalla eli perheen biologisella lapsella oli perheeseen sijoitettuun lapseen. Kiinnitimme huomiota siihen, miten haastateltava toi ilmi suhteen: lueteltiinko sijoitettu lapsi yhtenä sisaruksista, vai mainitsiko hän erikseen sijaissisaruuudesta.

Vastausten perusteella haastateltavat kokivat pidempiaikaisen sijaissisaruksen kuuluvan perheeseensä. Sijaissisaruksen nimi lueteltiin samalla tavoin kuin kuka vain muu perheeseen kuuluva, eli sijoitettua lasta ei eroteltu millään tapaa muista perheenjäsenistä. Saimme tietoon perheeseen sijoitetut lapset kysymällä vastaajalta tarkentavia kysymyksiä siitä, keiden välillä oli sijaissisarussuhde ja keiden välillä biologinen sisarussuhde. Jos perheessä oli ollut tai oli parhaillaan lyhytaikaisesti sijoitettuja lapsia, heidät mainittiin sivulauseessa ja samalla kerrottiin, että he asuvat perheen luona vain hetken. Haastattelussa vastaajat kuitenkin keskittyivät vastaamaan kysymyksiin pitkäaikaisesti sijoitetun sijaissisaruksensa kannalta. Suhde sijaissisarukseen nähtiin tiiviinä sekä positiivisena. Kokemusten perusteella suhteen laatu saattoi vaihdella ajasta riippuen, mutta sen koettiin olevan normaalia sisaruutta.

”Ihan ku veli-sisko. ” Haastateltava 1

”No on mulla ihan hyvät niiku sillee välillä, mutta niinku välillä ne on vähän huonot ja välillä hyvät. Välillä saattaa ärsyttää ni ne vähän huononee mut välillä menee ihan hyvin.” Haastateltava 2

”No siis tosi hyvä ja tullaan hyvin toimeen. ” Haastateltava 7

Osa vastaajista koki, ettei sijaissisarussuhde eronnut millään tavalla biologisesta sisarussuhteesta. Poikkeuksena kuitenkin biologisen siteen puuttuminen, jonka ei tässä tapauksessa koettu heikentävän suhdetta. Sijaissisaruus koettiin normaalilta sekä neutraalilta tuntuvalta sisaruudelta. Yleisesti ottaen sijaissisaruus nähtiin kivana ja mukavana asiana. Suhde sijaissisarukseen oli lämmin sekä yhteistä tekemistä odotettiin. Vastaajat kokivat oppivansa uusia asioita sijaissisaruiden myötä liittyen ihmissuhteisiin ja arkisiin tekemisiin. Esimerkiksi perheen ainoana lapsena koettiin sijaissisaruiden tuovan kivan, uuden leikkikaverin. Esiin tuotiin myös sijaissisaruuksiin liittyvät huonot puolet, kuten riitatilanteet.

”Mmm.. Noo.. Kun mun hepoilla leikitään” Haastateltava 5

”Välillä jos oon pidempään sillee ettei olla nähty niin soiteltu jotain puheluita ja videopuheluita, halunnu äidin puhelimella soittaa ” Haastateltava 4

”On tää niinku joskus kivaa mutta on tää joskus vähä niiku ärsyttävääki. Koska esim sitä saattaa ne sijaissisarukset niin ne saattaa välillä ärsyttää. ” Haastateltava 2

Parhaiksi asioiksi sijaissisaruuksessa koettiin poikkeuksetta yhteiset puuhut sijaissisaruksen kanssa. Monet vastaajat nimesivät heille ja sijaissisarukselle yhteisiä, mieluisia leikkejä, kuten heppa-, barbi- ja ukoleikit. Myös yhdessä pelaaminen lautapeliin tai pelikonsolin ääressä koettiin mieluisaksi. Nämä koettiin parhaiksi asioiksi varsinkin niiden sijaissisarusten

kesken, joilla oli pieni ikäero toisiinsa nähden. Yhteinen tekeminen nousi positiiviseksi asiaksi toki myös niiden sijaissisarusten välillä, joilla ikäero oli isompi. Itse tekeminen oli silloin hieman erilaista, mutta muun muassa yhdessä kokkaaminen, meikkaaminen ja elokuvien kastelu olivat vastaajien mieleen. Vastaajat muistelivat, että sijoitetun lapsen ollessa pienempi, yhteisiä mielenkiinnonkohteita oli enemmän kuin tällä hetkellä. Parhaaksi asiaksi sijaissisarudessa koettiin myös se, että sijaissisaruksen myötä on saanut uuden tärkeän ihmissuhteen sekä se, että kotona on joku, joka odottaa innoissaan vastaajaa kotiin.

”No yleensä ööö kaikki jos mä teen niiden kaa jotakin ni ne on ollut parasta”

Haastateltava 2

”Se aina oottaa et millon mä tuun kotiin.” Haastateltava 4

”Mm.. Nooo... kun mä oon tullu sen kaa huoneeseen ja se ain saa meikata mua.” Haastateltava 5

Kaiken kaikkiaan haastateltavat kertoivatkin suhteestaan sijaissisarukseen positiivisesti, mutta osasivat he nimetä myös suhteen haasteellisia sekä ikävimpiä puolia. Yleisimmin ikäväksi asioiksi nimettiin riidat ja kinastelut. Riitaa ja kinaa syntyy usein pienistä, arkisista asioista, kuten lelujen tai pelien jakamiseen liittyen. Kuitenkin riitojen ja kinojen nähtiin olevan osa normaalia arkea. Osa haastateltavista koki, että oma tila sekä rauha olivat kärsineet sijaissisaren muuton myötä. Ärsyyntymistä herätti myös esimerkiksi se, että nyt pitää odottaa omaa vuoroa päivittäisissä asioissa. Osa vastaajista ei osannut nimetä mitään kielteistä suhteessa sijaissisarukseensa.

”No. Se on välillä ärsyttävää, ku kaikki halua tehdä samoi juttui ku mä.”

Haastateltava 6

”Se välillä vähän väsyttää ja vie voimia että on sijaissisaruksia, varsinki ku on pari vuotta nuorempi, ku sen kaa tekee kaikkee ja tulee tappelu, tai kiva, ni se ärsyttää ni se vie voimia välillä.” Haastateltava 2

Osa haastateltavista toi ilmi myös oman harmituksen sijaissisaruksen puolesta. Vastaajat kokivat tuntevansa avuttomuutta liittyen sijoitetun lapsen menneisyyteen sekä hänen biologiseen perheeseensä. Avuttomuus tuntui eniten silloin, kun sijaissisaruksesta näkyi suru esimerkiksi peruuntuneista tapaamisista tämän biologisen perheenjäsenen kanssa. Avuttomuuden tunnetta lisäsi myös se, ettei biologinen sisarus tiennyt sijaissisaruksen menneisyydestä tarpeeksi, jonka takia hän ei pystynyt samaistumaan sijaissisaruksen tuntemuksiin. Yksi haastateltavista koki myös, että välillä hänen oli tarkkaan mietittävä omia sanomisiaan tai käyttäytymistään sijaissisaruksen edessä, jotta ei loukkaisi häntä.

”Onhan siinä se että meidänki perheeseen tulee juttuja jotka ei liity millää tavalla muhun. Ja tulee huonoja juttuja, mihin me ei voida millää tavalla vaikuttaa. ” Haastateltava 4

”Vaikka lapsen elämässä joskus, ei voida millää tavalla vaikuttaa mut se näky meidän arjessa, traumat tai joku” Haastateltava 2

”No just semmoset jos esimerkiksi on jonku vahemman tapaaminen ja se peruuntuu. Sen näkee siitä et se itkee ja paiskoo tavaroita täällä. Ku emmä sille voi mitää, en mä voi vanhemmalle mennä sanomaan.” Haastateltava 4

”Täytyy jossain asioissa miettiä tosi paljon miten voi olla. ” Haastateltava 7

Sijaissisarouden ikävimpiin puoliin liittyen kysyimme mahdollisen kateuden tuntemisesta. Katetutta vastaajat eivät nimenneet tuntevansa usein. Yleensä kateuden tunteet nousivat pintaan vain satunnaisesti, ja ne liittyivät esimerkiksi lelujen tai pelien jakamiseen. Joskus myös harmitti, kun sijoitettu lapsi oli saanut jonkun lahjan esimerkiksi biologiselta sukulaiseltaan, ja vastaaja itse ei ollut saanut mitään. Osa haastattelevista koki, että ikäero perheen lasten välillä on helpottanut kateuden tunnetta, koska eri-ikäisillä sisaruksilla on jo ikänsä puolesta erilaiset säännöt esimerkiksi kotiintuloaikojen suhteen.

”Noo joskus, mutta se on semmosta sisaruutta.” Haastateltava 7

Sisaruskateus voidaan usein liittää esimerkiksi vanhempien huomiosta ja suosiosta kilpailamiseen. Vastausten mukaan vanhempien huomio on jakautunut sijoitetun ja biologisen lapsen välillä tasa-arvoisesti. Vanhempien jakaminen tuntui useasta vastaajasta aluksi omituiselta, mutta ajan kanssa siihen tottui, jonka jälkeen se koettiin normaalina asiana. Osasta ajatus vanhempien jakamisesta tuntuu edelleen erikoiselta, mutta suoranaista kateutta ei kuitenkaan tunnettu. Tärkeää näytti olevan se, että vanhempien kanssa tehdään edelleen juttuja ilman sijoitettua lasta. Myös vanhempien avioero helpotti vastaajien mukaan sitä, ettei omien vanhempien jakaminen tuntunut niin hankalalta. Kahdessa kodissa asuessa oli jo mahdollisesti totuttu muihin lapsiin esimerkiksi vanhemman uuden avioliiton myötä, jolloin vanhemman huomion jakautuminen oli itsessään jo tuttu tilanne.

”No sillee kyl se aluksi ärsytti mut kyl mä niittenki (vanhempien) kans voin tehdä kaikkea” Haastateltava 2

”No. Vähän omituiselta. “ Haastateltava 6

”No. Ei se hirveesti tunnu erilaiselta.” Haastateltava 7

”Vaikuttaa ku vanhemmat on eronnut. Periatteessa kaikilla meidän perheen lapsilla asuu vähintään toinen vanhempi jossai muualla.” Haastateltava 4

Vastaajat kokivat vanhempien huomion ja ajan jakautuvan tasaisesti perheen lasten välillä. Suurin osa vastaajista koki, että perheen sisällä vallitsevat jokaiselle samat säännöt. Jossain tilanteissa koettiin, että vanhemmat kohtelivat sijoitettuja lapsia ja haastateltavia eri tavoin, sillä toisinaan vanhempien pitää huomioida sijoitetun lapsen tausta. Lisäksi ikäeron katsottiin vaikuttavan asiaan, ja se nähtiin loogisena syynä vanhempien erilaiselle kohtelulle. Esiin nousi myös erilaiset arjen tilanteet, jossa vanhemman tulee kohdella lapsia eri tavalla johtuen itse tilanteesta.

”Saan silti aikaa täällä vaikka sijaissisaruksia onkin.” Haastateltava 2

”Sillä tavalla erilailta että katotaan niiden taustoja, että sen mukaan kohdellaan niitä.” Haastateltava 4

”Hmm no ei ihan samalla tavalla. Hmmm noo joskus pitää komentaa ja joskus ei toista.” Haastateltava 5

6.2. Sijaissisuus ajan saatossa

Pyysimme haastateltavia palaamaan ajassa taaksepäin ja pohtimaan sitä, millaiselta sijaissisuus tuntui alussa. Osa haastateltavista ei muistanut sijaissisarussuhteen alkua, koska siitä oli kulunut jo niin kauan, tai vaihtoehtoisesti he olivat itse olleet silloin niin nuoria. Asiasta oli kuitenkin jäänyt mieleen tunne, että se oli kivaa ja mukavaa aikaa. Osa haastateltavista toi ilmi sen, että tilanne oli jännittävä ja omituinen. Tilanne oli uusi, eikä ollut varmaa tietoa siitä, millainen lapsi omaan kotiin on muuttamassa ja miten arki siitä muuttuisi. Jotkut kokivat, että heitä ei itse jännittänyt sijaissisarukseksi tulo, mutta perheen toisille biologisille lapsille tilanne oli herättänyt enemmän jännityksen tunteita.

Monet toivat haastatteluissaan esiin sen, että jännityksestä huolimatta odotukset olivat positiivisia. Heistä oli kivaa, että perheeseen tulee uusi perheenjäsen ja he saavat uusia leikkikavereita tai ylipäättänsä seuraa. Ajatus uudelta tilanteelta tuntui vastausten perusteella myös oudolta ja ärsyttävältä, mutta tunteet muuttuivat positiivisemmiksi, kun tilanteeseen oli saanut tottua ja uuden sijaissisaruksen kanssa oli saanut tehdä asioita yhdessä.

”Mmm.. Noooo... jännittäväälle. No se et kuka sieltä tulee ja minkälainen.” Haastateltava 5

“Hmm no aika jännittävää, mut sit aika sellasta hauskaa.” Haastateltava 1

“Enemmän mun XXX (biologinen sisarus) oli sillee öö, mitä tässä nyt niinku..., ei silläkään hirveesti, mutta se enemmän mietti mitä tästä tulee.”

Haastateltava 4

Osa koki, että omat eronneet vanhemmat helpottivat uuteen tilanteeseen suhtautumista, koska sijaissisarusten kanssa ei olla kokoaikaa, vaan vastaaja itse on vuorotellen molemmilla vanhemmillaan. Tällöin lapsen elämä muuttuu toisessa kodissa, mutta toisessa on samanlaista kuin ennenkin. Tilannetta helpottavaksi tekijäksi koettiin myös se, että vanhempien uusien liittojen kautta on tullut uusia sisaruksia perheeseen jo ennen sijaissisaruksia. Silloin uusien lapsien tuleminen perheeseen tuntui jo omalla tavallaan tutulta.

“No meil on sillee ku meil on vanhemmat eronnu ku olin XXX, ni on ollut sisaruspuolia joista on tullut sisaruksia, nii tavallaan aika samalainen tilanne. Kun on joku äidin miesystävän lapsi tai sijaislapsi. “ Haastateltava 4

Monet haastateltavat kokivat tuntevansa sijoitetun lapsen tarpeeksi hyvin ennen, kuin sijoitettu lapsi muutti heille asumaan. Tärkeiksi asioiksi nimettiin tutustumiskäynnit, joita sijoitettu lapsi oli tehnyt ennen virallista muuttoa. Varsinkin yökyläilyjen aikana sijaissisarukseen oli ehtinyt tutustua. Osa vastaajista koki, etteivät he tieneet sijaissisaruksista paljoakaan ennen muuttoa, sillä he olivat nähneet toisensa vasta muutaman kerran. Kuitenkin vastausten perusteella ymmärrettiin se, ettei sijoitetuista lapsista voida kertoa paljoa etukäteen, jos he eivät jostain syystä muuttaisikaan perheen luo asumaan. Vastaajat kokivat tärkeäksi sen, että omat vanhemmat olivat huomioineet ja kyselleet heidän tuntemuksiaan sijoitetusta lapsesta tutustumiskäyntien jälkeen.

“No kyl mä oon aina tienny millasia ne on ku ne on käynyt täällä tutustumassa.” Haastateltava 6

“Ei se sillee niinku, ei niistä kerrota paljon enne ku ne tulee. Ei ne kerro aikasemmi mitään jos ne ei tuukkaan meille.” Haastateltava 2

“Ne tuli käymään meillä ja oli yökyläily enne muuttoa, ni ehti tutustua aika hyvin.” Haastateltava 4

Pyysimme haastateltavia pohtimaan, miten sijaissisarussuhde on muuttunut suhteen syntymisestä tähän päivään verrattaessa. Monet vastasivat, etteivät koe suhteen muuttuneen juurikaan. Vastauksissa mainittiin, että nyt sijaissisarussuhde on arkisempi kuin suhteen alussa. Osa haastateltavista toi ilmi kokeneensa nyt, että sijaissisarukset ovat nyt heidän oikeita siskoja tai veljiään. Tänä päivänä sijaissisaruksen kanssa uskalletaan olla oma itsensä ja vieraskoreus on kadonnut, eli omia sanojaan ei tarvitse varoa yhtä paljon. Suhde

sijaissisaruksen kanssa on muuttunut sellaiseksi, jossa uskalletaan jo kiusata ja hännätäkin toista kaiken kivan tekemisen joukossa. Kaikkien vastaajien mielestä sijaissisaruus tuntuu tällä hetkellä pääosin positiiviselta. Vastaajat kokivat yksimielisesti, että haluavat olla sijaissisarusten kanssa tekemisissä vielä silloinkin, kun he ovat kaikki aikuisia ja asuvat eri talouksissa.

“Nii noo ei ny sillee muuttunu muuta mut suhde on muttunu enemmän sellaseks perus sisarussuhteeks.” Haastateltava 4

*“Mmm noo eei tuu sillee mitää hirveesti mielee, perus sisaruutta.”
Haastateltava 7*

6.3. Sijaissisarouden tuomat muutokset

Osa vastaajista ei kokenut kotona tapahtuneen mitään muutoksia sijaissisaruksen muutettua vastaajan kotiin. Kaikki tuntui jatkuvan ennallaan, lapsia vain oli nyt enemmän kuin ennen. Toisilla taas oli tullut uuden sijaissisaruksen myötä elämään isojakin muutoksia, kuten muutto uuteen, isompaan kotiin. Osassa perheitä sijaissisaruksen myötä perheeseen tuli uusia käytäntöjä ja sääntöjä, joita kaikki perheen lapset alkoivat noudattaa. Muutoksia tuli esimerkiksi ruokailu- ja nukkumaanmenoaikoihin. Uusista säännöistä ja käytännöistä kivoimpana pidettiin muun muassa uutta viikkorahakäytäntöä, joka oli astunut voimaan sijaissisarouden myötä.

Uuden sijaissisaruksen myötä myös perheen arjessa tapahtui muutoksia. Perheiden biologisten lapsien tuli oppia jakamaan tavaroitaan sekä vuorottelemaan tilanteissa, joissa ennen ei tarvinnut näin toimia. Esimerkiksi oman huoneen jakaminen nousi esiin monissa haastatteluissa. Perheissä oli sijoitetun lapsen myötä enemmän toimintaa ja meteliä. Lisäksi vastaajat nimesivät, että heidän lähipiiriinsä on tullut uusia ihmisiä sijoitettujen lasten kavereiden ja biologisten sukulaisten myötä. Eräs vastaaja nimesi tärkeimmäksi muutokseksi sen, että nyt perheessä on kaveri, jonka kanssa voi puuhailla kaikkea kivaa.

”Ööm.. No me jaettiin sama huone X:n kaa” Haastateltava 3

“Ei se muuten muuttunu mut kyl se vähän muttu, esim pelata ei voinu enää yksi koko aika, piti antaa muidenki pelata.” Haastateltava 2

“Noo on tullu aika paljon enemmän meteliä.” Haastateltava 7

“Illalla on pitänyt olla hiljaa, ku noi menee nukkuu kaheksalta.” Haastateltava

Suuren muutoksen keskellä uudenlaisesta tilanteesta voi olla vaikea kertoa perheen ulkopuolisille. Sijaissisaruus on merkittävä osa jokaisen sijaisperheessä asuvan henkilön elämää. Uudenlaista tilannetta voi olla vaikea sanoittaa sellaiselle, joka ei ole vastaavaa kokenut. Kartoitimme, ovatko vastaajat kertoneet ystävilleen sijaissisaruksestaan. Vastaajien mukaan he olivat kertoneet sijaissisaruksesta ystävilleen, ainakin joillekin. Jotkut ovat kertoneet, että heillä on sisarus, joka ei ole biologinen, mutta joka asuu heillä. Osa taas on kertonut ystävilleen, että heillä on sisarus, mutta eivät avaa tilannetta sen enempää. Monet vastaajista kertoivat pohtineensa sitä, mitä asioita he voivat kertoa ystävilleen sijoitetusta lapsesta ja että mitä sijoitettu lapsi tästä ajattelee. Helpoksi ratkaisuksi koettiin se, että ohjattiin omaa ystävää kysymään tilanteesta sijoitetulta lapselta itseltään.

” En mä hirveenä haluis kertoa ku en tiä mitä mieltä ne on siitä. Koska jos ne ei halua et mä kerron ni en mä sit haluis kertoa.” Haastateltava 2

” No emmä hirveesti oo kertonu, mut ku oon kotona niin mun kaikki kaverit näkee.” Haastateltava 2

” Noo oommä sillee joskus jos on kysyny ja mä oon sitte sanonu et voi kysyä häneltä.” Haastateltava 7

6.4. Tuen saaminen sijaissisaruteen

Kysyimme haastatteluissa ajatuksia liittyen työntekijöiden vierailuun heidän kodissaan. Jokaisessa haastattelussa kävi ilmi, että työntekijät käyvät heidän kotonaan säännöllisesti. Jotkut sanoivat, että aluksi työntekijät kävivät useammin, mutta nykyään harvemmin. Lähdimme kartoittamaan, miten lapset kokevat tämän työskentelyn. Monet kokivat tämän normaaliksi, tavalliseksi ja kivaksi jutuksi. Toisaalta jotkut kokivat, ettei työntekijän käyminen heillä ole kovin kiinnostavaa.

”Noo silleen alussa kävi vähän enemmän mutta nyt on käyny harvemmin. Noo se on ollu ihan kivaa ku ne on käyny.” Haastateltava 7

”Ei se oo hirveesti kiinnostanu et siellä käy työntekijöitä, en mä oo ikinä välittänyt. Ne käy aina puhumassa niitten kanssa ja ne lähtee, ni ei se vaikuta hirveesti mitää.” Haastateltava 2

Vastaajista moni kertoi siitä, miten he työntekijöiden käynnin aikana toimivat. Useat lapset toivat ilmi, miten he tekevät käynnin aikana itsenäisesti jotain muuta, kuten katsovat elokuvaa tai leikkivät huoneessaan. Jotkut haastateltavat kertoivat, että työntekijät huomioivat myös heidät sijaissisaruksina käyntinsä yhteydessä. Esiin nousivat esimerkiksi

kotitiimit, jossa työntekijöiden lisäksi on paikalla koko perhe, ja asioista keskustellaan yhteisesti. Yhdessä on käyty myös esimerkiksi ulkoilemassa. Jutut, mitä on tehty yhdessä työntekijöiden kanssa, ovat tuntuneet haastateltavista mukavilta. Vastausten mukaan osa työntekijöistä kysyy vastaajilta kuulumisia ja keskustelee heidän kanssaan käyntien yhteydessä. Osa haastateltavista taas koki, etteivät työntekijät puhu heille tai huomioi heitä käynnin aikana lainkaan, tai että sitä tapahtuu liian vähän.

“Kyllä ne käy ne jotkut niitten jotkut mitä ne ny onkaan. Kyl ne käy mutta sille niinku aina ollaa sillon omissa huoneissa eikä saa kuunnella mitä ne puhuu siellä.” Haastateltava 2

“No. Joskus pikkusisko ja pikkuväli kättelee jotain elokuvaa ja sit mä oon vaikka omassa huoneessa tai oon kaverin kaa.” Haastateltava 6

“No on ne saattanut vähä kysyä mutta, ei mitenkää suuresti.” Haastateltava 2

*“Välillä me jutellaan ja välillä ne puhuu vaan vanhempien kanssa.”
Haastateltava 1*

Keskustelimme haastatteluissa siitä, kokevatko lapset saaneen tarpeeksi apua ja tukea sijaissisaruteen. Vastaukset kysymykseen olivat aika hajanaisia. Osa vastaajista koki, etteivät he ole saaneet tarpeeksi apua tai tukea sijaissisaruteen liittyvissä asioissa. Ilmi tuotiin se, miten sijoitusprosessin alussa tukea oli tarjolla, mutta tämän jälkeen se on jäänyt vähemmälle. Osalle vastaajista kysymys oli vaikea, eivätkä he osanneet sanoa, onko apu ollut riittävä. He kuitenkin kokivat, että voivat tarpeen tullessa kääntyä vanhempien tai työntekijöiden puoleen.

Osa vastaajista koki, etteivät he ole tarvinneet sijaissisaruteen aikana erityistä tukea tai apua. Tuki on ollut riittävä tai tilanne on ollut sellainen, ettei haastateltava ole kokenut tarvitsevansa sitä lainkaan. Osa vastaajista kertoi saaneensa juuri sopivasti apua sijaissisaruteen liittyen. Tärkeäksi tueksi koettiin juuri työntekijöiden kysymykset sijaissisaruksille, alussa ja käyntien yhteydessä. Ne ovat toimineet keskustelunavauksena niin, että asioista keskustelulle on annettu aikaa ja tilaa. Ilmi tuotiin myös asia, että vaikka itse ei ole tarvinnut tukea, niin joku muu samassa tilanteessa ollut voisi tarvita sitä paljon enemmän, kuin sitä oli saatavilla.

“Joo sillee sillee meidän perheen työntekijät , ne aluks kyseli paljon mitä mieltä ollaan, kaikkee kyseli tosi paljon.” Haastateltava 4

“Jos tulis jotain ni voin ottaa yhteyttä. On ollu sillee hyvä.” Haastateltava 1

“Varmasti joku ois voinu tarvita enemmän. Esimerkiksi mun Xbiologinen sisarusX, se olis voinu enemmä jutella asioista.” Haastateltava 4

Yksi esiin nousseista tuen muodoista oli myös sijaissisarustyöskentely, johon osallistui perheen biologinen lapsi ja työntekijä tai työntekijät. Työskentely on ollut säännöllistä, tärkeää ja mieluista niin, että sijaisperheen biologinen lapsi on voinut purkaa siellä omia ajatuksiaan ja saada vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Haastatteluissa nousi esiin myös kokemukset sijaissisaruuksiryhmistä. Koettiin, että sijaissisaruuksiryhmät ovat kivoja ja tärkeitä, mutta niitä ei pidetä kovin usein. Sijaissisaruuksille tarkoitettujen ryhmien tapaamisten koettiin usein peruuntuvan esimerkiksi liian vähäisten osallistujamäärien vuoksi. Ongelmaksi näyttäytyi myös kulkeminen sijaissisaruuksiryhmien tapaamisille, vaikka kiinnostusta osallistumiseen olisi. Lisäksi esiin nousi se, että ryhmätoiminta on usein suunnattu pienemmille lapsille, vaikka vanhemmillakin lapsilla olisi kiinnostusta ja tarvetta vertaistuen tuomille hyödyille. Haastatteluiden mukaan sijaissisaruuksiryhmät koettiin kivoina ja hauskoina tapaamisina, jossa ollaan tehty mukavia juttuja.

“Monesti on semmosia et on suunniteltu et pidettäis, mut sit ne on aina peruttu jostain syystä.” Haastateltava 4

” No oommä joissan semmosissa meiän entisissä kodissa, semosissa välillä...nyt ei, koska vaikea kulkee” Haastateltava 6

“Siellä mä voin esim sanoa esim että ne niinku mä sanon niille vaikka että mua ärsyttää ja näin niin ni niistä puhutaan ja ne kertoo kaikesta.” Haastateltava 2

6.5. Tulevaisuuden sijaissisaruuksille

Haastattelun lopuksi kysyimme vinkkejä sekä neuvoa tuleville sijaissisaruuksille. Halusimme kysymyksellämme selvittää millä keinoilla haastateltavat ovat sopeutuneet uuteen elämänvaiheeseen ja siihen, että koti sekä ylipäätänsä arki jaetaan yhtäkkiä aluksi vieraalta tunnevan lapsen tai nuoren kanssa. Kysymykseen sai vastata juuri niin kuin itse halusi, halusimme pitää kysymyksen asettelu vapaana, sillä mikä vain ajatus tai neuvo sijaissisaruuksien liittyen on mielestämme arvokas.

Suurin osa vastauksista liittyi ennako-odotuksiin ennen sijoituksen tapahtumista. Moni haastateltavista koki, ettei ennakkotietoihin sijaissisaresta kannattanut nojata liikaa. Neuvoista oli pääteltävissä se, että avoin mieli sekä joustavuus olivat tärkeimpiä neuvoja tulevalle sijaissisaruukselle. Avoimen mielen sekä joustavuuden pitäminen ovat suuria sekä vaativia vinkkejä suuren elämänmuutoksen keskellä, mutta onnistuessaan ne ovat avaintekijöitä sijoituksen onnistumiselle. Sijaissisaruuksien kannattaa vastausten perusteella

siis tutustua ajan kanssa ihminen ihmiselle, ei papereiden tai ennakkotietojen perusteella. Uuden suhteen luominen vie aina aikaa, se ei tapahdu hetkessä.

”No ainaki se et mitä sulle kerrotaan siitä lapsesta ni ei välttämättä tuu yhtää pitää paikkaansa. Ei kannata oottaa ennakkoajatuksia. ” Haastateltava 2

”Avoimin mielin lähtee mukaan. Jos sieltä kerrotaan, että se ei juo maitoo ollenkaan ni voi olla, että se juo pelkkää maitoo. Voi olla päinvastasia asioita. Että. Niin.” Haastateltava 4

”Mmm noo että kannattaa antaa sille lapselle aikaa tutustua siihen uuteen arkeen. ” Haastateltava 7

Yksi haastateltavista toi ilmi myös sen, että kaikkeen kannattaa varautua. Mikään ihmissuhde ei ole aina ruusuilla tanssimista, ei myöskään sijaissisaruuus. Vaikka iloisia sekä positiivisia hetkiä onkin vastausten perusteella paljon, on varauduttava myös ikävimpiin hetkiin. On varauduttava siihen, ettei itsestäkään tunnu aina hyvältä.

”No että tää on hirveetä välillä. Ja kyllä semmosen voi sanoo et on tää joskus hauskaa, mut välillä iha hirveetä. ” Haastateltava 2

7. Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää sijaisperheiden biologisten lasten tuntemuksia ja ajatuksia liittyen sijaissisaruuuteen. Tutkimuskysymyksenämme oli: ”miten sijaisperheiden biologiset lapset kokevat sijaissisaruuuden?”. Tietenkään tähän kysymykseen ei ole yhtä oikeaa vastausta, sillä kokemuksia on yhtä monta, kuin lapsiakin. Yhden, tai tässä tapauksessa seitsemän sijaissisaruksen kokemusta ei voida pitää absoluuttisena totuutena. Voimme kuitenkin todeta, että saimme vastauksen tutkimuskysymykseemme, sillä saimme esiin lasten ja nuorten ajatuksia ja äänen siitä, mikä on juuri heidän kokemuksensa sijaissisaruuudesta. Saimme myös selville sen, mikä näitä kokemuksia yhdistää. Tarkoituksenamme oli lisäksi selvittää, ovatko haastateltavat saaneet sijaissisaruuuteen tarpeeksi tukea, miltä omien vanhempien jakaminen on tuntunut ja miten sijaissisaruuuden kokemus on muuttunut ajan saatossa. Opinnäytetyömme on meille kummallekin ensimmäinen tutkimus, joten on ollut mielenkiintoista nähdä oma kehityksemme prosessin aikana. Opinnäytetyömme valmistui lähes suunnitelmien sekä aikataulun mukaan. Muutoksia tuli haastatteluiden toteuttamisessa, kun jouduimme siirtämään haastattelut koronatilanteen vuoksi etäyhteyksien päähän, alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen.

Tutkimamme perusteella sijaissisaruiden koettiin olevan pääsääntöisesti positiivinen ja kiva asia. Sijaissisaruiden myötä perheeseen on tullut lapsi, johon on muodostunut ajan saatossa samankaltainen sisaruussuhde, kuin perheen biologisten lasten välille. Lapset leikkivät, pelailevat, nauravat ja kinastelevat tavalla, joka tuntuu perheiden biologisten lasten näkökulmasta normaalilta. Parhaiksi puoliksi sijaissisaruidessa koettiin poikkeuksetta yhteiset leikit, pelit ja muut puuhat sijaissisaruiden kanssa. Myös Janhukaisen tekemässä narratiivisessa tutkimuksessa yhteiset mielenkiinnon kohteet koettiin lähentäviksi tekijöiksi sijaissisaruiden välillä (Janhukainen 2015, 55). Esiin nostettiin se, että nyt kotona on enemmän eloa ja siellä on joku, kuka odottaa kotiin viettämään yhteistä aikaa. Samanlaisia asioita on nostettu esiin Kerolan tekemässä pro-gradu tutkimuksessa, jossa sijaissisaruiden myönteisiksi puoliksi nimettiin vilkkaampi perhe-elämä ja uudet leikkikaverit (Kerola 2010, 56).

Haastatteluissa vastaajat toivat sijaissisaruiden liittyen lähtökohtaisesti esiin enemmän positiivisia asioita, kuin negatiivisia. Moni haastateltavista koki kysymyksemme suhteen haastavimmista puolista vaikeaksi vastata. Vastauksista päätellen haastateltavien oli hankalaa analysoida suhteen kielteisiä puolia, sillä he kokivat sijaissisaruiden arkeen kuuluvana asiana. Yleistesti ottaen voi olla myös hankalampaa sanoa ääneen kielteisiä asioita läheisestään, varsinkin perheen ulkopuoliselle ja vieraille ihmiselle. Haastatteluissa esiin nousseet negatiiviset asiat vaikuttavat olevan samankaltaisia, kuin muissakin perheen välisissä ihmissuhteissa. Poikkeuksia olivat esimerkiksi harmitukset sijoitetun lapsen puolesta, jos hänen tapaamisensa biologisen sukulaisen kanssa peruuntuu. Sama asia on nostettu esiin myös aiemmissa tutkimuksissa, jossa sijaisperheiden biologiset lapset olivat kertoneet olevansa vastaavissa tilanteissa ärtyneitä sijoitetun lapsen biologisia vanhempia kohtaan (Janhukainen 2015, 59). Meidän tutkimuksessamme sijaissisaruiden kielteisenä puolena koettiin yleisimmin riita- ja konfliktitilanteet ja niistä johtuvat ärästyksen ja vihamielisyyden tunteet. Pääteltävissä on, ettei kinastelu sijaissisaruiden kanssa eronnut biologisen sisaruuden kanssa käydystä kinastelusta, vaan riidat ovat ylipäättänsä vastaajista kuluttavia. Kuluttavana koettiin riitatilanteiden lisäksi muun muassa oman vuoron odottaminen, asioiden sekä tavaroiden vuorottelu sekä yleisesti haastateltavan kotona lisääntynyt meteli.

Halusimme tutkimuksellamme selvittää biologisen lapsen tuntemuksia omien vanhempien jakamisesta. Toisin kuin Janhukaisen tekemässä tutkimuksessa, meidän opinnäytetyössämme haastateltavat eivät nimenneet vanhempien huomion jakamisen olleen sijaissisaruidessa ikävä tai kielteinen asia (Janhukainen 2015, 56). Saamiemme tulosten mukaan useimmat haastateltavat kokivat vanhempien huomion jakautuvan tasapuolisesti niin biologisten sisaruiden kuin sijaissisaruiden kesken, vaikka aluksi ajatus omien vanhempien jakamisesta tuntuikin oudolta. Tästä syystä myöskään kateus ei noussut esiin puhuttaessa vanhempien jakamisesta tai sijaissisaruiden liittyvistä haasteista. Koska vanhemmat ovat kohdelleet lapsia tasapuolisesti, ei perheiden biologiset lapset kokeneet vanhempiin liittyvää kateutta tai

mustasukkaisuutta. Tämä tukee myös Kerolan pro-gradu tutkielman selvitystä, jonka mukaan vanhempien tasapuolinen kohtelu on edesauttanut sitä, ettei lapsi tunne kateutta sijaissisarustaan kohtaan (Kerola 2010, 55).

Perheen biologisen lapsen voi olla vaikea hahmottaa etukäteen, mitä kaikkea sijaissisaruteen liittyy, vaikka näistä asioista keskusteltaisiinkin etukäteen. (Airo & Säles 2018, 46). Vastaajat nimesivätkin, että tulevaan sijaissisarukseen kannattaa suhtautua avoimin mielin, eikä luottaa liikaa ennakkotietoihin. Sijaissisaruiden alun koettiin olevan jännittävää, mutta mukavaa. Esiin nousivat myönteiset odotukset tulevaa sijaissisarusta kohtaan: perheen biologinen lapsi odotti usein sijaissisaruksesta uutta leikkikaveria ja seuraa itselleen. Erityisesti yökyläily ennen perheeseen muuttamista koettiin tärkeänä asiana ennen varsinaisen sijoituksen alkamista. Jännitys ja odotus tulevaa sijaissisarusta kohtaan nousivat esiin lähes jokaisessa haastattelussa. Laineen vuonna 2018 tekemässä pro gradu -tutkielmassa selvisi, että sijaissisarukset olisivat kaivanneet enemmän tukea ja valmennusta ennen sijoitetun lapsen muuttamista heidän kotiinsa (Laine 2018, 59). Kiinnostimme huomiota, miten ennen sijoituksen alkua käytävää ennakkovalmennusta ei nostettu esiin monessakaan haastattelussa. Niissä missä ennakkovalmennus nostettiin esille, kerrottiin vanhempien käyneen siellä, kun taas lapsille oli järjestettynä muuta puuhaa. Toki asiaan voi vaikuttaa se, että sijoituksen alusta oli jo kulunut aikaa, eivätkä sen aikaiset asiat olleet ylipäättänsä tuoreessa muistissa. Näin ollen vastaaja ei ole välttämättä yksinkertaisesti muistanut sitä, miten hänet huomioitiin osana ennakkovalmennusta. Häkkisen ja Laineen opinnäytetyössä haastatellut sosiaalityöntekijät toivat ilmi sijaissisarusten valmennuksen merkityksen ennen sijoituksen alkua. Merkittävänä pidettiin esimerkiksi vertaisryhmien mahdollistamaa ajatuksienvaihtoa sekä sitä, että valmennuksen myötä myös biologiset lapset pystyvät valmistautumaan sijoitetun lapsen muuttoon. Vastausten mukaan sosiaalityöntekijät kokivat valmennuksella olevan suuri merkitys sijaissisarussuhteen muodostumiseen ja laatuun. (Häkkinen & Laine 2011, 39). Koska haastateltavamme eivät tuoneet esille saaneensa tukea ennakkovalmennuksen aikana, meille heräsi kysymys siitä, onko perheen biologisia lapsia huomioitu prosessin alussa riittävästi. Pohdimme, että ovatko he todella saaneet tarpeeksi ja tasapuolisesti tukea ennen sijoituksen alkua, vaikka he eivät itse tuoneetkaan asiaan liittyen epäkohtia esille.

Vastausten perusteella voidaan päätellä omien vanhempien avioeron olevan helpottava tekijä uuteen tilanteeseen sopeutumisessa. Kun toisen vanhemman kotiin on muuttanut sijoitettu lapsi, toisen vanhemman luona arki on pysynyt ennallaan. Näin muutosta on ollut helpompi käsitellä, koska sijaissisarutus on ollut läsnä arjessa vain osan kuukaudesta. Lisäksi vanhempien eron myötä omaan perheeseen on voinut tulla jo aiemmin uusia ihmisiä, esimerkiksi sisaruspuolia. Niin oman kodin ja vanhemman jakaminen on jo tietyllä tavalla tuttua. Myös omat biologiset sisaruspuolet näyttävät vaikuttavan uuteen tilanteeseen. Vastausten perusteella pystyimme päättämään, että ne haastateltavat, joilla oli ennestään jo useampi

sisarus ennen sijoitetun lapsen muuttoa heidän kotiinsa, kokivat, ettei muutos vanhempien jakamisessa tai huomion saamisessa ollut suuri. Ero vastauksissa näkyi juurikin siinä, oliko perheessä ennestään jo sisaruksia vai oliko haastateltava ollut ainut lapsi perheessä ennen sijoitusta. Näiden lisäksi sijaisperheen biologisen lapsen ja perheeseen sijoitetun lapsen ikäeron nähtiin olevan uuteen tilanteeseen sopeutumisen kannalta tärkeää. Eroavaisuus tuli kuitenkin siinä, että osa vastaajista odotti sijoitetun lapsen olevan samaa ikäluokkaa, jotta hänestä saisi seuraa ja leikkikaverin. Osa vastaajista taas koki isomman ikäeron olevan hyvä asia, sillä niin oli helpompi suhtautua esimerkiksi perheen sääntöihin, jotka ovat hieman erilaisia eri-ikäisten lasten kohdalla. Näin oli myös voitu välttyä kateudelta esimerkiksi peliaikoihin tai kotiintuloaikoihin liittyen. Tilanteeseen sopeutumiseen nähtiin vaikuttavan myös työntekijöiden varhainen ja tiivis tuki sekä omien vanhempien kannustus.

Sijaissisarusten välinen suhde tuntui vaihtelevan ajan myötä. On normaalia, että lasten välinen suhde muuttuu ajan saatossa. Useille sisaruksille tulee vaiheita, että toisesta nousee välinpitämättömyyden tai vihamielisyyden tunteita. Näistä vaiheista voi kuitenkin päästä yli. (Parker & Stimpson 2004, 154.) Tuloksissamme nousi esiin se, että aiemmin yhteisiä leikkejä ja tekemistä on ollut paljon, mutta nykyään sijaissisarukset viihtyvät enemmän omissa oloissaan, eikä yhteisiä mielenkiinnonkohteita juuri enää ole. Yleisesti ottaen ajan saatossa sijaissisaruiden nähtiin muuttuvan arkiseksi perhesuhteeksi, josta häipyy jännitys ja tietynlainen vieraskoreus. Kun toiseen on tottunut ja hänet on oppinut tuntemaan hyvin, uskalletaan haastaa riitaa, jota vastaajat kuvasivat normaaliksi sisaruudeksi. Pääteltävissä onkin, että alkumylleryksen jälkeen sijoitettu lapsi nähdään omana perheenjäsenenä, jonka kanssa uskalletaan näyttää kaikenlaisia tunteita. Ylipäätänsä saamistamme tuloksista näkee, miten sijaissisaruidesta kerrottiin asioita, jotka ovat verrattavissa biologiseen sisaruuteen. Niin hyvät kuin huonot puolet ovat samantapaisia, mitä voitaisiin nimetä liittyvän mihin vain perheensisäiseen ihmissuhteeseen. Tämä viestii siitä, että jokainen sijaisperheenjäsen on sitoutunut kohtelemaan sijoitettua lasta samanarvoisesti verraten muihin biologisiin perheenjäseniin. Kun lapsi tai nuori on sijoitettu perheeseen, kohtelu on pysynyt tasa-arvoisena riippumatta siitä, ettei biologisen sidettä ole. Pääteltävissä on, ettei biologista sidettä koeta vaatimuksena vahvalle sekä kestäväälle perhesuhteelle.

Janhukaisen pro gradu-tutkielmassa selvisi, että sijaisperheiden biologiset lapset näkevät sijaisperhetoiminnan haasteista huolimatta enemmän positiivisena asiana (Janhukainen 2015, 55). Niin kuin edellä mainittiin, myös meidän saamat vastaukset sijaissisaruidesta olivat pääsääntöisesti positiivisia. Olemme kuitenkin pohtineet tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa saamiemme vastausten myönteisyyteen. Ensimmäisenä tulee huomioida se, millä tavoin vastaajat valikoituivat haastatteluun. Tieto tutkimuksestamme on mennyt työntekijöiden kautta sijaisperheisiin, jotka taas ottivat yhteyttä suoraan meihin. Haastateltavissa perheissä näyttäytyi yleisesti ottaen olevan rauhallinen ja hyvä tilanne. Voi olla, että ne perheet, jossa esiintyy parhaillaan suuria haasteita liittyen sijaissisaruuuteen, eivät halua osallistua

haastatteluun. Syynä voi olla aiheemme arkaluontoisuus tai se, ettei omaa tilannetta haluta tuoda ilmi, vaikka sillä olisikin suuri merkitys tutkimuksen kannalta. Yleisesti ottaen voi olla helpompaa kertoa omista kokemuksistaan, jos ne ovat pääsääntöisesti positiivisia. Lisäksi tulee huomioida se, että haastateltavan huoltaja saattoi olla kuuloyhteydellä haastattelun aikana, tai hän oli jopa läsnä tilanteessa. Voikin olla, että kaikkia haasteita ei ole tästä syystä uskallettu nostaa esiin. Nämä asiat ovat mielestämme merkittäviä, kun pohditaan saamiemme tulosten positiivista painotusta.

Yhtenä sijaissisaruiden haastavimpina puolina nähtiin sijaissisaruudesta kertominen perheen ulkopuolisille. Haastatteluista ilmeni se, miten perheen biologisen lapsen on toisinaan haastavaa kertoa sijaissisaruksesta omalle kaveripiirilleen. Vaikka sijaissisarusta koettiin omaksi perheenjäseneksi, kavereille sijaissisaruksesta kertominen oli toisinaan hankalaa eikä sijaissisarusta määritelty kavereille välttämättä suoraan omana sisaruksena. Myös Kerolan pro-gradu tutkielman tulosten mukaan haastavana koettiin se, miten suhde sijaissisarukseen määritellään omille ystäville, vaikka sijoitettu lapsi nähdäänkin osana perhettä (Kerola 2010, 72). Sijaisperheiden biologiset lapset näyttivät tunnevan vastuuta siitä, etteivät he halua loukata sijaissisaruksen yksityisyyttä, jonka vuoksi he pohtivat tarkkaan, mitä asioita he voivat kertoa ystävilleen. He eivät halunneet loukata sijaissisarusta kertomalla hänestä asioita, mitä sijoitettu lapsi ei halua muiden tietävän. Vastausten perusteella hyvä vaihtoehto sijaissisaruksesta kertomiselle olikin ohjata kyselyt suoraan sijoitetulle lapselle, jotta hän pystyisi itse vastata kysymyksiin juuri niin kuin hän itse haluaa. Voidaankin päätellä, että perheen biologiset lapset pohtivat paljon sijoitetun lapsen tunteita, mikä viestittää lämpimistä sekä huolehtivista väleistä sijaissisarukseen.

Mielestämme on tärkeää pohtia, onko kaverille kertomisen haastavuudessa taustalla muuta, kuin pelkästään toisen yksityisyyden suojeleminen. Kallio on maisteritutkielmassaan tutkinut lastensuojeluun liittyvää stigmaa kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta. Vastaajat olivat kertoneet kokeneensa lastensuojeluun liitettävän negatiivisen leiman voimakkaasti eri yhteyksissä elämänsä aikana. Ennakkoluuloihin he olivat törmänneet esimerkiksi koulussa, mutta myös kavereidensa osalta. Vastaajat olivat kokeneet, että he joutuvat jakamaan paljon henkilökohtaisia asioitaan sekä vastaamaan ennakkoluuloihin, kun lastensuojelun asiakkuus on selvinyt kaverille tai kaverin vanhemmalle. (Kallio 2020, 45.) Vaikka Kallion tutkielma keskittyy nimenomaan kokemusasiantuntijan näkökulmaan, laajensimme pohdintaamme myös omiin tuloksiimme Kallion tutkielmaan pohjaten. Pohdimme tulostemme perusteella sijoituksen tuoman stigman vaikutusta myös sijaisperheen biologisiin lapsiin. Vaikuttaako mahdollinen sijoitetun lapsen kokema stigma perheen biologisen lapsen tapaan kertoa sijaissisaruksesta? Vaikka haastateltavat eivät nimenneet stigmaa tai sen vaikutusta, voi se olla vaikuttanut perheen biologiseen lapseen alitajuntaisesti. Vaikutus voi näyttäytyä esimerkiksi niin, että pelätään itsensä tai perheeseen sijoitetun lapsen leimaamista tai ennakkoluuloja, mitä asiaan saattaa liittyä. Oman sekä yhteistyökumppanimme pohdintamme

perusteella sijaissisarustyöskentelyssä tartutaan jatkossa kyseisiin mielteisiin stigmasta sekä sen vaikutuksesta myös sijaisperheen biologisiin lapsiin. Sijaissisarustyöskentelyssä SOS-Lapsikylä haluaa keskittyä niin valmentamaan kuin keskustelemaan avoimesti sijaissisarusten kanssa niin suhteen sanoittamisesta lähipiirille, kuin stigman olemassaolosta, tunnistamisesta sekä kokemisesta. Kallion tutkimuksessa vastaajat olivat kokeneet, että omien kokemusten jakamisen sekä vertaistuki ovat olleet merkittäviä apukeinoja lastensuojeluun liittyvän stigman käsittelemisessä (Kallio 2020,44). Laineen tutkimuksessa sen sijaan selvisi, että omille ystäville sijaissisaruteen liittyvistä tunteista ei haluttu puhua vaihteluvollisuuden vuoksi (Laine 2018, 78). Voidaankin päätellä, että kaverille kertomista olisi erittäin tärkeää käsitellä niin sijoitetun lapsen kuin perheen biologisten sisarusten kanssa, oli taustalla oleva syy mikä tahansa.

Saamiemme tulosten mukaan tuen saaminen sijaissisaruteen toteutuu vaihtelevasti. Osa vastaajista koki, että on saanut tukea tarpeeksi, mutta osa toi esiin paljonkin kehitettävää. Tämä tukee myös Meidän sakki- hankkeen selvitystä, jonka mukaan sijaissisarusten saama tuki ja palvelut toteutuvat vain kohtalaisesti (Perhehoitoliitto 2019). Tutkimuksemme mukaan sijaissisaruksille tarjottuja tukimuotoja pidetään mielekkäänä ja tärkeänä asiana. Vastaajat kokivat, että voisivat tarpeen tullen olla yhteydessä työntekijään, jos esimerkiksi jokin painaisi mieltä tai mietityttäisi. Pääteltävissä on, että työntekijät tuntuvat vastaajille turvallisilta aikuisilta, joiden työpanosta uskallettaisiin tarpeen tullen hyödyntää. Vaihtelevuus tuli esiin siinä, miten työntekijät huomioivat sijaisperheiden biologisia lapsia käyntiensä yhteydessä. Usea vastaaja kertoi, miten työntekijän käynnin aikana heidät ohjataan omiin huoneisiin ja muun tekemisen pariin. Osa taas toi ilmi tullessa kohdatuksi ja kuulluksi työntekijöiden osalta. Merkitykselliseltä oli tuntunut esimerkiksi se, kun työntekijä kysyy kuulumisia käyntinsä yhteydessä, ja samalla avaa mahdollisuuden vastaajalle kertoa omista tunteistaan. Työntekijöille mahdollisesti arkiselta tuntuva asia, kuten kuulumisten kysyminen, tuntuu muuttuvan sekä hektisen ympäristön keskellä asuvasta sijaissisaruksesta merkitykselliseltä. Pienellä teolla voi siis olla suuri merkitys. Koska työntekijöiden toimintatavat kotikäynneillä näyttäytyivät vaihtelevina, myös perheiden biologisten lasten kokemus kuulluksi tulemisesta vaihteli haastatteluiden välillä. Häkkinen ja Laine ovat opinnäytetyössään tutkineet sijaissisarutta sijoitettujen lasten elämässä työntekijöiden näkökulmasta. Tässä opinnäytetyössä haastateltavat työntekijät olivat kokeneet, että sijaissisarussuhteen tukeminen jäi pääasiassa sijaisperheen vanhemmille. Haastatteluissa oli noussut ilmi se, että tukea sijaissisaruteen on tarjolla vasta, kun arjessa esiintyy tarvetta lisätuelle. (Häkkinen & Laine 2011, 46.) Myös meidän tutkimukssamme haastateltavat nimesivät vanhempien antaman tuen olleen merkittävää. Koska saamissamme tuloksissa näkyi tuen saamisen vaihtelevuus, voidaan todeta sijaisvanhempien harteille jäävän iso vastuu sijaissisaruteen tukemisessa.

SOS-Lapsikylä huomioi perheiden biologiset lapset järjestämällä heille suunnattua vertaisryhmätoimintaa, joka tarkoittaa käytännössä esimerkiksi retkiä, leiritoimintaa, ryhmiä tai yhteistä toiminnallista tekemistä (Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020). Saamiemme tulosten mukaan myös vertaisryhmätoimintaa tulisi kehittää niin, että se olisi tasapuolisesti kaikkien saatavilla. Haastateltavat kokivat esimerkiksi sijaissisaruuksryhmät hyvänä tukimuotona, jossa pääsee kertomaan ajatuksistaan ja kokemuksistaan luotettavalle aikuiselle. Kuitenkin sijaissisaruuksryhmiä ei ole haastateltavien kokemusten mukaan pidetty riittävän usein tai niitä ei ole suunnattuna kaikkiin ikäryhmiin. Myös asuinpaikalla näyttäytyi olevan merkitystä sen suhteen, oliko vertaisryhmän toimintaan osallistuminen mahdollista. Myös Kraappan ja Runttin opinnäytetyössä sivuttiin vertaisryhmätoiminnan merkitystä sijaissisaruuksuudessa. Heidän haastattelemat sijaissisarukset kokivat, että he olisivat kaivanneet enemmän vertaistukea varsinkin sijoituksen alkuvaiheessa, mutta vertaistukea ei ole ollut saatavilla. He, ketkä olivat tavanneet muita sijaissisaruksia, kokivat vastaavassa tilanteessa olevan lapsen tapaamisen tärkeäksi. (Kraappa & Runtti 2019, 29.) Tiedetään, että tuen saamisella sijaissisaruuksuuteen on suuri merkitys, joten olisi myös tärkeää muovata palveluita niin, että ne ovat tasavertaisesti kaikkien saatavilla. Jälkikäteen pohdimmekin sitä, että olisimme voineet keskittää enemmän kysymyksiä haastateltavien ajatuksiin ja ideoihin erilaisista tukimuodoista. Kuka olisi parempi kertomaan heille mieluisesta työskentelystä, kuin sijaissisarukset itse? Toki aihetta sivuttiin opinnäytetyössämme, mutta olisimme voineet keskittyä enemmän siihen, millaisen tuen saaminen tuntuu vastaajista kaikista hyödyllisimmältä. Jatkotutkimusehdotuksemme olisikin juuri vanhemmille lapsille suunnattu tutkimus, jossa keskitytään esimerkiksi yläasteikäisten sijaissisarusten tukimuotoihin. Nuorilta voisi kysyä heidän ajatuksiaan siitä, millaista tukea ja toimintaa heille pitäisi olla tarjolla, jotta tukimuotoja voitaisiin kehittää nuorten tuen tarvetta vastaavaksi. Tälle näyttäisi olevan tarvetta, sillä saamiemme vastausten mukaan vanhempien lapsien tukimuodot toteutuvat paikoittain heikommin, kuin alle 10-vuotiaiden lasten.

Tulee myös muistaa, että kaikki sijaissisaruuksuusteita tukeva työ ei välttämättä näyttäydä suoraan sijaisperheiden biologisille lapsille. Tällaista on esimerkiksi vanhempien tukeminen sijaissisaruuksuuteen liittyvissä asioissa. Häkkisen ja Laineen opinnäytetyössä haastateltavat lastensuojelun työntekijät nimesivät, että arjessa sijaissisaruuksuusteita tuetaan esimerkiksi tukiperheen tai lastenhoitoavun järjestämisen tavoin (Häkkinen & Laine 2011, 47). On tärkeää, että sijaisperheen vanhemmat pitävät säännöllisiä vapaita, jolloin perheen biologiset lapset saavat vanhempiensa jakamatonta huomiota (Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020). Myös meidän tekemissä haastatteluissa esiin nostettiin tärkeänä asiana se, että omien vanhempien kanssa voi viettää edelleen aikaa samalla tavalla kuin ennen sijoitusta. Kraappan ja Runttin tekemässä opinnäytetyössä sijaisperheen biologiset lapset kokivat olevan mustasukkaisia juurikin vanhemman huomion vähenemisestä. Vastaajille oli ollut tärkeää, että vanhemmat olivat järjestäneet heille kahden keskeistä laatu-aikaa ja esimerkiksi heillä oli

vanhemman kanssa joka ilta kahdenkeskinen hetki, jossa he kävivät läpi päivän tapahtumia. (Kraappa & Runtti 2019, 33-34.) Voidaankin päätellä, että sijaisperheen biologisen lapsen ja vanhemman välinen laatu aika vaikuttaa siihen, miten sijaisperheen biologinen lapsi kokee omien vanhempien jakamisen sekä miten positiivisesti sijaissisaruuuteen yleisesti suhtaudutaan.

Koemme, että saimme haastatteluissamme vastauksen tutkimuskysymykseemme. Sijaissisaruuus sijaisperheiden biologisten lasten näkökulmasta näyttää pääosin positiivisena asiana. Sijaissisaruuusuhde on kehittynyt sijoituksen alusta tähän päivään asti vahvaksi sekä tärkeäksi ihmissuhteeksi, joka kantaa myös pitkälle tulevaisuuteen. Keskeisemmät johtopäätöksemme linkittyvät vahvasti siihen, millä tavoin SOS-Lapsikylä voi jatkossa kehittää tukipalveluitaan sijaissisaruuksille. Tuen saamisen vaihtelevuus näyttää olevan suurta, ja siihen vaikutti muun muassa ikä sekä asuinpaikka. Lisäksi toimintatavat työntekijöiden kotikäynneillä olivat vaihtelevia. Tuen saamisella sijaissisaruuuteen tiedetään olevan tärkeä merkitys, joten olisi siis tärkeää, että erilaiset tukimuodot olisivat kaikkien saatavilla tasapuolisesti. Sijaissisaruuustyöskentelyä kehittäessä tulee huomioida myös saamamme tulos siitä, että sijaisperheen biologisen lapsen on toisinaan haastavaa kertoa sijaissisaruuudesta ystävilleen. Sijaisperheen biologiset lapset näyttivät miettivän sitä, miten sijoitettu lapsi suhtautuisi heidän kertomiinsa asioihin ja mitä asioita he voivat sijoitetusta lapsesta ylittäänsä kertoa. Vaikka tämä viestittää sijaissisaruuusten lämpimistä välistä ja tietynlaisesta sijoitetun lapsen suojelusta, mahdollisen stigman vaikutusta asiaan ei pidä ohittaa.

Voidaan todeta, että saamamme tulokset ovat perhehoidon kehittämisen kannalta ajankohtaisia sekä merkittäviä. On kuitenkin muistettava, että seitsemän lapsen kokemus on vain pintaraapaisu siitä, mitä sijaisperheiden biologiset lapset ajattelevat sijaissisaruuudesta. Olisi tärkeää, että tulevaisuudessa tehtäisiin laajempia ja syvällisempiä tutkimuksia aiheeseen liittyen. Sijaissisaruuuden laadulla on merkittävä vaikutus sijoituksen onnistumisen sekä sijoitetun lapsen elämän kannalta, jonka vuoksi sijaisperheiden biologiset lapset eivät saa unohtua sijaisperheitä tukeessa.

8. Lähteet

Painetut

Araneva Mirjam. 2018. Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma talent.

Back-Kiianmaa, R. & Hakkarainen, P. 2008. Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet. Teoksessa: Ketola, J. Sijoita perheeseen: perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University.

Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Janhunen, T. 2008. Jotta sijoitukset kestäisivät. Teoksessa Ketola, J. Menestyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Ketola, J. 2008a. Perhehoito ennen ja nyt. Teoksessa Ketola, J. Sijoita perheeseen: perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: Ps Kustannus.

Ketola, J. 2008b. Lasten ja nuorten perhehoito. Teoksessa Ketola, J. Sijoita perheeseen: perhehoito inhimillisenä ja taloudellisena vaihtoehtona. Jyväskylä: Ps-kustannus

Parker, J. & Stimpson, J. 2004. Sisarusuhteet: kilpailua ja rakkautta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Pösö, T. 2015. Adoptio ja perhehoito. Teoksessa Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil K. Lapsi uusissa oloissa: Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rutanen, N. Lasten haastattelu. 2017. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Rotkirch, A. 2014. Yhdessä: lapsen kasvatusta ei ole yksilölaji. Helsinki: Werner söderström osakeyhtiö.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.

Sevon, E. & Notko, M. 2008. Perhesuhteiden omalakisuus. Teoksessa Sevon, E. & Notko, M. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia

Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Välivaara, C., Uotinen, V. & Kallinen L. 2012. Sijaissisarus: nuorten opas. Pesäpuu Ry. Vaasa: Oy Fram Ab.

Sähköiset

- Airo, R. & Säles, E. 2018. Sijaisperheiden sisarusuhteet: lasten tarpeista, oikeuksista, -ja nakeista. Teoksessa Petrelius, P. & Eriksson P. Uudistuva lastensuojelu - kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 30.9.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ammatilliset perhekodit. 2020. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 1.12.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/amatilliset-perhekodit>
- Arene. 2018. Opinnäytetyön eettiset ohjeet. Viitattu 6.10.2020. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene-opinnaytetyoprosessin-eettiset-suositukset_muistilistat-opiskelijalle-ja-ohjaajalle.pdf?t=1526903222
- Heino, T. & Säles, E. 2017. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito: kohti perhehoidon laadun vahvistamista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitost. Viitattu 18.11.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132434/URN_ISBN_978-952-302-857-9.pdf?sequence=1
- Häkkinen, J. & Laine, E. 2011. Sijaissisaruu sijoitettujen lasten elämässä -lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.2.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37327/hakkinen_jenni_laine_eveliina.pdf?sequence=1
- Jahnukainen, V. 2015. Sisaruksia sijoituksen myötä: Narratiivinen tutkimus sijaisvanhempien aikuistuneiden biologisten lasten kertomuksista. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitost. Viitattu 22.2.2021. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150692/urn_nbn_fi_uef-20150692.pdf
- Kallio, K. 2020. Lastensuojelun stigma: lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia stigmasta. Maisteritutkielma. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitost. Viitattu 22.2.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/323686/Kallio_Katriina_tutkielma_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kerola, M. 2010. "Kyl mä pidän sitä sillee niiku siskona". Sijaissisaruu perheen biologisten lasten näkökulmasta. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylän yliopiston yhtieskuntatieteiden ja filosofian laitost. Viitattu 8.10.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23256/URN:NBN:fi:jyu-201004211548.pdf?sequence=1>
- Krappa, S. & Runtti, L. 2019. Kokemuksia sijaissisaruuudesta -sijaisperheiden biologisten lasten näkökulmasta. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.2.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/265576/Kraappa_Susanna_Runtti_Leena.pdf?sequence=2
- Laine, S. 2018. Sijaissisaruu- perhehoidon näkymätön osapuoli. Narratiivinen tutkimus sijaissisaruu osallisuudesta lastensuojelun perhehoidossa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopistost. Viitattu 6.12.2020. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63211/Laine.Senni.pdf;jsessionid=8134042F3D460BCA20AEEA6954068D13?sequence=1>
- Lastensuojelulaki 2007/417. Viitattu 1.12.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Lastensuojelun käsikirja. 2020. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 10.1.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet#keskeiset%20periaatteet>
- Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P. & Eriksson, P (toim.). 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto. Viitattu 10.1.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Meidän sakki - sisarussuhteiden vahvistaminen sijaisperheissä -hanke. 2020. Meidän sakki - tietoa ja tukea sisarussuhteiden vahvistamiseen sijaisperheissä. Perhehoitoliitto. Viitattu 1.12.2020. <https://www.innolink.fi/case/perhehoitoliitto-meidan-sakki-hanke-2020/>
- Olisiko sinulla aikaa lapselle? 2020. Infopaketti sijaissvanhemmuudesta. SOS-Lapsikylä. Viitattu 1.12.2020. https://sos-lapsikyla.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/kuvat/pdf-tiedostot/SOS-Lapsikyla-Sijaissvanhemmuus-infopaketti-2020-A4-WebRes.pdf
- Perhehoitolaki 2015/263. Viitattu 1.12.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150263>
- Perhehoitoliitto. 2020. Meidän sakki -hanke - sijaissuhteiden vahvistaminen sijaisperheessä. Viitattu 5.10.2020. https://www.perhehoitoliitto.fi/liitto_toimii/kehittamistoiminta/meidan_sakki_-_hanke
- Perhehoitoliitto. 2019. Sisarussuhteiden merkitys perhehuollossa tunnistetaan -tuen tarpeita ei. Viitattu 30.9.2020. https://www.perhehoitoliitto.fi/uutishuone/tiedotteet_ja_uutiset/tiedotearkisto/sisarussuhteiden_merkitys_perhehuollossa_tunnistetaan_-_tuen_tarpeita_ei.4874.news
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Tutkimuksen arviointi - reflektointia. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.tuni.fi/menetelma-opetus/kvali/L3_3_3.html
- SOS-Lapsikylä. 2020. Työmme Suomessa. Viitattu 24.10.2020. <https://www.sos-lapsikyla.fi/tyomme-suomessa/>
- Tilastoraportti 28/2020. 2020. Lastensuojelu 2019. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 10.1.2020 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140215/Tr28_20.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 6.10.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tuomi, J. & Sarasjärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. E-kirja. Tammi. Perhehoitoliitto. 2020. Meidän sakki -hanke - sijaissuhteiden vahvistaminen sijaisperheessä. Viitattu 5.10.2020. https://www.perhehoitoliitto.fi/liitto_toimii/kehittamistoiminta/meidan_sakki_-_hanke
- Perhehoitajana toimiminen. 2020. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 22.2.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito/perhehoitajana-toimiminen>
- Perhehoitoliitto. 2019. Sisarussuhteiden merkitys perhehuollossa tunnistetaan -tuen tarpeita ei.

Viitattu 30.9.2020. https://www.perhehoitoliitto.fi/uutishuone/tiedotteet_ja_uutiset/tiedot_earkisto/sisarussuhteiden_merkitys_perhehoidossa_tunnistetaan_-_tuen_tarpeita_ei.4874.news

Meidän sakki - tietoa ja tukea sisarussuhteiden vahvistamiseen sijaisperheissä. 2020. Meidän sakki - sisarussuhteiden vahvistaminen sijaisperheissä - hanke. Perhehoitoliitto. Viitattu 1.12.2020. [Perhehoitoliitto: Meidän sakki -hanke 2020 - Innolink](#)

YK:n sijaishuollon ohjeet. 2018. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 1/2018. Viitattu 1.12.2020. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/sijaishuollon_ohjeet_final-1.pdf

Liitteet

Liite 1: Saatekirje	49
Liite 2: Haastattelurunko.....	50

Liite 1: Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Laurea ammattikorkeakoulusta. Teemme SOS-Lapsikylän kanssa yhteistyössä opinnäytetyötä sijaisperheiden biologisten lasten tuntemuksista liittyen sijaissisaruteen. **Etsimme haastateltaviksi 7-17-vuotiaita lapsia tai nuoria, joiden perheessä on tai on ollut sijoitettu lapsi tai lapsia.** Haastattelu toteutetaan vallitsevan koronatilanteen vuoksi etäyhteyden kautta videopuheluna. **Aikaa haastatteluun on hyvä varata noin yhdestä tunnista reiluun tuntiin.**

Haluamme opinnäytetyöllämme saada sijaisperheiden biologisten lasten äänen kuuluviin, ja kuvata heidän tuntemuksiaan ja ajatuksiaan sijaissisaruteen liittyen. Haastattelun teemoja ovat muun muassa sijaissisaruus ajan saatossa, kodin jakaminen sekä tuen saaminen sijaissisaruteen. Tavoitteenamme on luoda uutta tietoa aiheesta, jotta palveluita ja tukea voidaan kehittää palvelemaan paremmin sijaisperheiden biologisia lapsia. Haluamme myös lisätä tietoisuutta sijaissisarouden merkityksellisyydestä.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja lapsella on oikeus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa. Haastattelut nauhoitetaan tulosten luotettavuuden takaamiseksi, ja nauhoitukset tuhoetaan työn loputtua oikeaoppisesti. Haastattelun tulokset tulevat esiin opinnäytetyössämme, joka julkaistaan www.theseus.fi -osoitteeseen. Lapsen vastaukset esitetään niin, ettei niistä voi saada selville lapsen tai hänen perheensä henkilöllisyyttä.

Haastattelut pyritään toteuttamaan joulukuun aikana.

Sijasivanhempi, jonka lapsi haluaa osallistua haastatteluun, voi olla suoraan yhteydessä meihin.

Ystävällisin terveisin,

Eveliina Virtanen *puhelinnumero, sähköpostiosoite*
Nea Viiri *puhelinnumero, sähköpostiosoite*

Liite 2: Haastattelurunko

Minkä ikäinen olet?

Ketä perheeseesi kuuluu?

Onko sinulla/onko sinulla ollut 1- vai useampi sijaissisarus?

Kauanko olet ollut sijaissisarus?

Ikäero sinun ja sijaissisaruksen välillä?

Millaista on olla sijaissisarus?

Millainen suhde sinulla on sijaissisareesi?

Sijaissisaruus ajan saatossa

Miltä sijaissisaruus tuntui alussa?

Miltä sijaissisaruus tuntuu tällä hetkellä?

Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tunteiden muuttumiseen alusta nykyhetkeen?

Haluaisitko olla aikuisenakin yhteydessä sijaissisaruksesi kanssa?

Mitkä hetket ovat olleet parhaita sijaissisaruuksessa?

Mitkä hetket ovat olleet ikävimpiä sijaissisaruuksessa?

Vanhempien/kodin jakaminen

Miltä se tuntui, kun sijaissisarus muutti kotiinne?

Miten arki muuttui, miltä se tuntui?

Miltä omien vanhempien yhtäkkinen jakaminen tuntui?

Saatko tarpeeksi aikaa/huomiota vanhemmiltasi?

Kohtelevatko vanhempasi sinua ja sijaissisarustasi samalla tavalla?

Oletko kokenut kateutta sijaissisarustasi kohtaan? Jos olet, mitä asioita kohtaan?

Tuen saaminen sijaissisaruukseseen

Miltä työntekijöiden vierailu kotona on tuntunut?

Tiesitkö sijaissisaruksesta paljoa ennen muuttoa? Olisitko kaivannut enemmän tietoa ennen muuttoa?

Millaista tukea / apua olet saanut sijaissisaruukseseen?

Olisitko kaivannut enemmän tukea sijaissisaruukseseen? Millaista?

Mitä haluaisit sanoa lapselle, josta on tulossa sijaissisarus?